

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Ikäihmisten kokemuksia Kohtaamistaideryhmän vaikutuksista elämänlaatuun

Hanna Laakso

2018 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Ikäihmisten kokemuksia Kohtaamistaideryh- män vaikutuksista elämänlaatuun

Hanna Laakso
Hyvinvointi- ja terveyspalveluiden
kehittäminen ja johtaminen
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2018

Hanna Laakso

Ikäihmisten kokemuksia Kohtaamistaideryhmän vaikutuksista elämänlaatuun

Vuosi 2018

2018

Sivumäärä

53

Tämän tutkimuksen tarkoitus on tuottaa tietoa Kohtaamistaideryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemuksista ja ryhmään osallistumisen vaikutuksista heidän elämäänsä. He ovat osallistuneet Kohtaamistaideryhmään läheisensä kanssa ja ryhmässä on ollut mukana henkilöitä useista eri sukupolvista. Tässä tutkimuksessa tuotettua tietoa on tarkoitettu hyödyntämään Vanhustyön keskusliitossa, kehitettäessä Kohtaamistaideryhmän ikäpolviryhmiä. Taiteella ja taidetyöskentelyyn osallistumisella on laajalti erilaisissa tutkimuksissa osoitettu olevan paljon erilaisia positiivisia vaikutuksia ikäihmisten elämään. Kohtaamistaideryhmän vaikutuksia on kuitenkin tutkittu vielä melko vähän.

Tämän tutkimuksen aineisto koostuu neljästä Kohtaamistaideryhmään osallistuneen ikäihmisen haastattelusta. Haastattelut ovat muodoltaan teemahaastatteluja. Aineiston analyysimenetelmänä on käytetty teemoittelua. Tutkimuksen mukaan neljä haastateltua ikäihmistä kokivat ryhmän eri tavoin, kolme ikäihmistä koki ryhmän hyvin positiivisena kokemuksena itselleen ja yhden kokemus oli enemmän negatiivisävytteinen. Ryhmässä taidetyöskentely koettiin uutena kokemuksena, joka avasi mahdollisuuden oman työskentelyn jatkamiselle. Ryhmään osallistumista ja siitä syntyneitä osallisuuden kokemuksia ikäihmiset pitivät tärkeinä ja merkityksellisenä kokemuksena itselleen. Ryhmästä koettiin saadun voimia ja voimavaroja omaan arkeen ja sisältöä elämään. Kohtaamistaideryhmää pidettiin mukavan yhteisenä tekemisenä läheisen ihmisen kanssa. Sen toi lisää toiminnallisuutta ikäihmisen ja läheisen suhteeseen.

Tämän tutkimuksen tulokset ovat hyvin samansuuntaisia kuin useiden laajojen tutkimusten tulokset, joita osallistavasta taidetyöskentelystä on eri maissa tehty. Toki tämä tutkimus on hyvin pieni ja suppea vertailussa laajempiin tutkimuksiin. Kohtaamistaideryhmällä osallistavan taidetyöskentelyn muotona voidaan siis saavuttaa monenlaisia positiivisia vaikutuksia ikäihmisten elämään. Kokemukseen vaikuttavat kuitenkin myös erilaiset taustatekijät jotka heijastuvat osallistujan omassa arjessa ryhmään. Taidetyöskentelyn prosessi ei ole koskaan täysin hallittavissa oleva asia. Tässä tutkimuksessa nousi myös esiin kokemus Kohtaamistaideryhmään osallistumisen hyödyllisyydestä oman elämän kriisin käsittelyssä. Ikäpolvitoimintaa Vanhustyön keskusliitossa ryhmiä suunniteltaessa kannattaa varmasti huomioida tällaisen osallistavan toiminnan voimavaroja luova vaikutus.

Asiasanat: Kohtaamistaideryhmä, ikäihmiset, osallistava taidetyöskentely

Hanna Laakso

The Experiences of Elderly People of the Effects of the Encounter Art Group on their Quality of Life

Year 2018

2018

Pages

53

The purpose of this thesis is to produce information about the experiences of elderly people who were involved in an Encounter Art group and the effects that group may have brought in their lives. They participated in a group with their relatives and the group consisted of people of several generations. The information produced in this study is to be utilized in The Finnish Association for the Welfare of Older People, when Encounter Art groups, in which people from different age brackets participate, are being developed. Art and participation in artwork is widely demonstrated in various studies to have a wide variety of positive effects on older people's lives. Yet the effects of Encounter Art have been studied relatively little.

The material of this study consists of interviews with four elderly people, who participated in an Encounter Art group. The interviews are in the form of theme interviews. The method used to analyse the material is thematising. According to this study, four of the interviewed elderly people experienced the group differently, three of the elderly people considered the group a positive experience, one of the experiences was more negative. The group's artwork was considered a new experience, which opened the possibilities for continuing one's own artwork. Participation in the group and the resulting implication was something that the older people considered important and meaningful for themselves. The group was seen as reinforcing and strengthening for their daily lives. The group was considered nice joint activity with a close one, and brought functionality to the relationship between the elderly and the close one.

The results of this thesis are similar to the results of a number of extensive studies, involving participatory artwork in different countries. Of course, this thesis is brief and limited in comparison to wider studies. Encounter Art as a form of participatory artwork can achieve a wide range of positive effects in the lives of older people. Different background factors affect the experiences that are reflected in the participant's own everyday life in the group. The process of artwork is never completely manageable. This thesis highlighted the usefulness of participating in an Encounter Art group in the handling of a person's own life crisis. When planning activities for different generations in The Finnish Association for the Welfare of Older People, it is worth taking into account the creative resource potential of such Art activities as Encounter Art is.

Keywords: Encounter Art, elderly people, inclusive Art

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Tutkimuksen tausta ja tarkoitus	6
3	Taiteen merkitys hyvinvoinnin lisääjänä vanhustyössä	8
3.1	Taiteen katselun vaikutuksista	11
3.2	Clinical Art ja Kohtaamistaide	13
3.3	Kohtaamistaiteen ja taideterapian suhde sosiaali- ja terveystalvvelujen kentässä	15
3.4	Tutkimuksia Clinical Art työskentelystä Japanissa ja kokemuksia Kohtaamistaiteesta Suomessa	16
4	Tutkimuksen konteksti	19
5	Tutkimustulokset	23
5.1	Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset taiteesta ja taidetyöskentelystä Kohtaamistaideryhmissä	24
5.2	Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset Kohtaamistaideryhmän vuorovaikutuksesta	27
5.3	Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemuksia taidetyöskentelyn vaikutuksesta heidän arkeensa	28
5.4	Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset läheisen kanssa työskentelystä Kohtaamistaideryhmissä ja suhteen muuttumisesta läheiseen	30
5.5	Tulosten kuvaus tutkimushenkilöittäin	31
5.6	Yhteenveto tuloksittain	38
6	Eettisyys ja luotettavuus	41
7	Pohdintaa	44
8	Näkökulmia tämän tutkimuksen hyödyntämiseen Vanhustyön keskusliitossa	45
	Lähteet	48
	Liitteet	53

1 Johdanto

Kuvallinen ilmaisu ja toiminallisten menetelmien käyttö mielenterveys- päihde- ja vanhus-työssä ovat olleet osa työtäni jo lähes 10 vuoden ajan. Vuosien saatossa olen käytännössä nähnyt niiden hyödyllisyyden asiakkaan kuntoutumisessa. Kuitenkin olen usein törmännyt tilanteeseen, jossa luovia toimintoja ja erilaisia taiteen keinoja työssään käyttävät ohjaajat ja työntekijät ovat joutuneet perustelemaan työtään ja työssään käyttämiään menetelmiä. Tämä on herättänyt mielenkiintoni siihen, minkälaisia vaikutuksia tällaisilla menetelmillä on tutkimuksissa todettu olevan.

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui ikäihmisten kokemuksien tutkiminen liittyen Kohtaamistaitteeseen. Opinnäytetyöni pohjautuu neljään puolistrukturoituun teemahaastatteluun. Haastattelut oli tehty ikäihmisille, jotka olivat osallistuneet omaistensa kanssa Kohtaamistaitteen ryhmään. Tutkimukseen osallistuneet ikäihmiset asuivat palvelutalossa pääkaupunkiseudulla. Näiden haastatteluun osallistuneiden ryhmäläisten kokemuksista ja mielipiteistä pyrin löytämään vastauksia siihen, minkälaiseksi he kokevat ryhmän vaikutukset itseensä, millaisia ovat heidän kokemuksensa taidetyöskentelystä ja Kohtaamistaitteesta ja miten se on vaikuttanut heihin ryhmässä, entä onko sillä ollut vaikutusta myös ryhmän ulkopuolella.

Tutkimuksen haastatteluaineisto on kerätty ryhmästä, jossa on ollut osallistujia useista sukupolvista ja työn kehittämistavoitteena on tuottaa tietoa, jota jatkossa voidaan hyödyntää eri sukupolvia yhdistävien ryhmien toiminnan suunnittelussa. Vanhustyön keskusliiton Kohtaamistaitteehjaajien kanssa on tehty suunnitelma, että tutkimustuloksia hyödynnetään kehitettäessä Kohtaamistaitteiden toimintaa ylisukupolvisille ryhmille. Opinnäytetyönä tehtävässä tutkimuksessa on pyritty hahmottamaan, miten haastateltavat ovat kokeneet ryhmän ja toisten ryhmäläisten vaikutuksen itseensä. Kohtaamistaitteessa yksi keskeinen teema on yhteisö ja sen vaikutus yksilöön. Olen halunnut selvittää, millaiseksi ryhmässä toimiminen on koettu ja onko sillä ollut vaikutuksia myös ryhmän ulkopuolella. Molemmat valitsemani teemat myös nivoutuvat toisiinsa ja risteilevät tiiviisti yhteen niin, ettei toista lopulta voi olla ilman toista. Tässä tutkimuksessa päämääränä on saada selville, voidaanko Kohtaamistaitteiden ryhmällä ja taidetyöskentelyllä vaikuttaa jotenkin ikäihmisten elämään?

2 Tutkimuksen tausta ja tarkoitus

Tämän tutkimuksen tuottamaa tietoa on tarkoitus hyödyntää Vanhustyön keskusliiton toiminnan kehittämisessä. Vanhustyön keskusliitto on kattojärjestö, jonka tehtävänä on edistää vanhusten ja ikääntyvien hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Lisäksi keskusliiton tehtävä kattojärjestönä on: toimia jäsenyhteisöjen tukena, edistää vapaaehtois- ja kansalaistoimintaa sekä ylläpitää ja kehittää yhteistoimintaa vanhusten hyväksi toimivien yhteisöjen kesken,

vaikuttaa yhteiskuntapolitiikkaan, koota ja edistää alansa asiantuntemusta, harjoittaa kehittämis-, koulutus-, tiedotus-, ja julkaisu- toimintaa, tehdä kansainvälistä yhteistyötä ja tuottaa asumis-, kotihoito-, tuki-, kuntoutus- ja virkistyspalveluita. Kuten edellä mainitusta ilmenee, Vanhustyön keskusliitto tuottaa ikääntyneille ja vanhuksille erilaisia palveluita, yksi näistä palveluista on erilaiset, osallistujille maksuttomat, ryhmätoiminnot. Osana tätä toimintaa, keskusliitto on vuodesta 2010 lähtien järjestänyt vähintään yhden Kohtaamistaideryhmän vuodessa jäsenilleen ja määrä on edelleen kasvussa.

Vuonna 2017 Vanhustyön keskusliiton teemana oli ”ikäpolvet yhdessä” ja tämän teeman mukaan järjestettiin Kohtaamistaideryhmiä eri ikäpolville. Ryhmät koostuivat äideistä ja tyttäristä, sekä isovanhemmista ja lapsenlapsista. Ohjaajien mukaan heillä oli alussa vaikeuksia saada tällaista monisukupolvista ryhmää kasaan lainkaan. Ohjaajien kertoman mukaan he eivät ole tietoisia siitä miksi näin oli. Keinona toiminnan kehittämiseen nähtiin Kohtaamistaidetoiminnan vakiintuminen ja toiminnan tarjonnan määrän kasvu, näin ihmiset mahdollisesti löytävät ryhmät paremmin. Keskustelussa vastaavatoiminnan ohjaajan ja toiminnanohjaaja kanssa heräsi myös pohdintaa siitä, että varmaankin tällaiseen ryhmään osallistuakseen on eri sukupolviin kuuluvilla osallistujille oltava jo hyvä yhteys ja läheiset välit keskenään. Muutoin tällaiseen ryhmään ei varmaankaan lähdetä niin helposti osallistumaan. Molemmat järjestetyt ryhmät saivat osallistujilta paljon positiivista palautetta ja Kohtaamistaidetoiminnalle toivottiin jatkoa osallistujien keskuudessa. Keskusliiton ohjaajien näkemyksen mukaan, Kohtaamistaidetoiminta tuottaa ikäihmisille ja vanhuksille yhteistä tekemistä, jolle on kysyntää. Näin on myös mahdollista saada omaiset osallistumaan ryhmiin yhdessä vanhuksen kanssa. Ohjaajat myös olivat sitä mieltä, että Kohtaamistaideryhmään osallistumisen kautta vanhuksella ja läheisellä on mahdollisuus löytää uutta ulottuvuutta elämäänsä; yhdessä ja erikseen.

Vanhustyön keskusliitossa työskentelevillä ohjaajilla on tarkoitus lähteä kehittämään Kohtaamistaidetoimintaa ikäpolvitoimintaa. Tämän tutkimuksen on tarkoitus luoda heille pohjaa toiminnan kehittämiseksi. Toiminnan kehittämisen tukena voidaan käyttää tutkimuksen tuottamaa tietoa siitä, mitä ikäihmiset ovat kokeneet tällaisesta toiminnasta saaneensa. Tutkimuksen kautta voidaan myös saada tietoa ryhmän vaikutuksista vanhusten elämänlaatuun ja suhteesta läheisiin, jonka kanssa vanhus on ryhmään osallistunut. Tutkimus antaa siis tietoa tulevan toiminnan suunnitteluun. Ohjaajien on myös tarkoitus tulevaisuudessa aloittaa uusien Kohtaamistaidetoimintaohjaajien koulutus Vanhustyön keskusliiton kautta, myös tällaiseen toiminnan kehittämiseen tämän tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi muokkautuivat seuraavat kysymykset:

1. Millaisia olivat ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset taidetyöskentelystä Kohtaamistaideryhmässä?
2. Millaisia kokemuksia ryhmään osallistuneilla oli ryhmän vuorovaikutuksesta?

3. Miten ryhmään osallistuneet ikäihmiset kokivat taidetyöskentelyn vaikuttavan heidän arkeensa?

4. Miten ryhmään osallistuneet ikäihmiset kokivat läheisen kanssa työskentelyn Kohtaamistaide ryhmässä ja onko yhdessä osallistuminen jotenkin vaikuttanut vuorovaikutukseen läheisen kanssa?

Näitä tutkimuskysymysten kautta opinnäytetyössä pyritään saamaan vastaus myös opinnäytetyön perimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka on: Millaisia vaikutuksia Kohtaamistaide työskentelyllä oli ikäihmisten hyvinvointiin?

3 Taiteen merkitys hyvinvoinnin lisääjänä vanhustyössä

Taide- ja kulttuuritoiminta ja niiden kasvu, ovat viime vuosina herättäneet yhä enemmän kiinnostusta, ministeriötasolla asti. Viime vuosien aikana mielenkiinto on siirtynyt myös taiteen saavutettavuuteen ja sen potentiaalın hyödyntämiseen hyvinvoinnin edistämiseksi. Luovat alat nähdään nyt merkittävänä aineettoman arvon tuottajina. (Opetus- kulttuuriministeriö 2017, 19.) Taiteessa on paljon potentiaalia, jota ei vielä kuitenkaan hyödynnetä niin hyvin, kuin olisi mahdollista. Useilla tutkimuksilla on pystytty kuitenkin osoittamaan, että taiteella ja kulttuuritoiminnalla on vahva yhteys parempaan terveyteen (Laitinen 2017). Erilaisia vaikutuksia löytyy paljon ja niistä on useita eri tutkimuksia eri maista.

Taiteella on todettu olevan terveyttä edistäviä ja hoitavia vaikutuksia. Taiteen käyttöä ja sen merkitystä on tutkittu esimerkiksi osana hoito- ja hoivatyötä perusterveydenhuollossa, sairaaloissa ja osana kuntoutusta ja ennaltaehkäiseviä palveluita. Taiteen on todettu parantavan hoitotuloksia, vähentävän fyysisiä ja psykologisia oireita ja vähentävän lääkkeiden tarvetta ja käyttöä. Esimerkiksi eriaikaisesta dementiaa sairastavilla taiteen kokemisella ja tekemisellä, sekä jo pelkästään katsomisella, on todettu olevan positiivinen vaikutus kognitiiviseen toimintaan ja kognitiivisiin prosesseihin. (Fancourt 2017, 309; McLean, Woodhouse, Goldie, Chylarova, Williamson, 2011, 40-41.) McLeanin ym. (2011) tutkimuskatsaus on toteutettu Britanniassa, siinä tarkastellaan osallistavan taiteen vaikutuksia 60-96-vuotiailla henkilöillä. Katsaus on koottu 31 kansainvälisestä tutkimusartikkelista. Osallistavalla taidetoiminnalla voi, tutkimuksen mukaan, olla positiivisia vaikutuksia ikäihmisten identiteetin rakentumisen kannalta. Lisäksi taideosallistumisella voidaan vaikuttaa positiivisesti ikääntyvien henkilöiden itsetuntoon ja itseluottamuksen kokemuksiin.

Taiteeseen ja kulttuuriin osallistumisella on todettu olevan yhteyttä hyväksi koettuun terveyteen. Taiteella ja kulttuuriosallistumisella on todettu myös olevan vaikutusta kansanterveyteen. Osallistumisella taide ja kulttuuri toimintaan on myös tutkimuksissa yhdistetty pienentyneeseen varhaisen kuoleman riskiin ja pidempään eliniän odotteeseen. Yhdysvalloissa

toteutetun laajan poikkileikkaus tutkimuksen mukaan henkilöt, jotka osallistuivat taiteen tekemiseen ja taidetapahtumiin, ilmoittivat terveydentilansa paremmaksi fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn osalta, kuin toimintaan osallistumattomat henkilöt. Toimintaan osallistuneet ilmoittivat myös kärsivänsä vähemmän verenpaineen kohoamisesta. Tutkimus toteutettiin yli 55-vuotiaille henkilöille. (Rajan & Rajan 2017, 27-29.) Samansuuntaisia tutkimustuloksia kuvaa myös Fancourt (2018, 309) tämän lisäksi hänen mukaansa taide ja kulttuuri toiminnalla on yhteys pienentyneeseen varhaisen kuoleman riskiin.

Taiteen vaikutusta koettuun elämänlaatuun ja terveyteen on myös laajalti tutkittu, tutkimusten mukaan sillä voi olla myös iso taloudellinen vaikutus. Iso-Britanniassa Gloucester Clinical Commissioning Group ylläpitää Artlift-ohjelmaa. Ohjelmassa kroonisesta kivusta ja lieviä mielen terveysongelmista kärsivät asiakkaat ohjataan suoraan yleislääkärin vastaanotolta, osallistavan taiteen ryhmiin. Tässä ohjelmassa Potilaat osallistuvat taidetoimintaan 2 tuntia kerrallaan, 10 tapaamiskerran ajan. Ohjelmasta raportoitujen tulosten mukaan osallistuneet henkilöt kokivat terveydentilansa parantuneen, myös lääkäri- ja sairaalakäyntien määrä väheni. Arvioinnin yhteydessä tehtiin kustannusanalyysi, jonka mukaan säästö jo yhden potilaan kohdalla oli merkittävä. Raportissa todetaan, että taide voi auttaa sosiaali- ja terveydenhuollossa erilaisten entistä suurempien haasteiden kohtaamista. Tällaisia voivat olla esimerkiksi ihmisten ikääntyminen, kasvava yksinäisyys ja mielen terveysongelmat. Taiteen avulla voidaan säästää resursseja sosiaali- ja terveyspalveluissa ja tämä mahdollistaa myös palveluiden paremman ohjauksen niitä tarvitseville. (All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing Inquiry Report, 2017.)

Taidetoiminnalla voidaan vaikuttaa monin tavoin ihmisen mielen terveyteen. Tutkimuksissa on havaittu, että taidetoiminnalla voidaan parantaa siihen osallistuvien henkilöiden mielialaa ja edistää positiivista mielen terveyttä. Taideosallistumisella voidaan myös ehkäistä ja vähentää negatiivisia tunteita, kuten ahdistuneisuutta, masennusta ja surullisuutta. Tämän lisäksi voidaan lisätä henkilön resilienssiä, eli mukautumis-, sopeutumis- ja sietokykyä. Taiteen avulla voidaan tukea henkilön itseluottamusta ja itsetuntoa, sen avulla voidaan myös lisätä henkilön itsetuntemusta. Näiden hyvien vaikutusten lisäksi taideosallistumisella voidaan pyrkiä ehkäisemään sosiaalista syrjäytymistä ja tukea sosiaalista osallisuutta ja osallistumista. Taiteen avulla voidaan myös luoda henkilölle mahdollisuus korjaaviin ja vahvistaviin kokemuksiin. Hän luodaan mahdollisuus korjata tai muuttaa, omaan itseen liittyviä negatiivisia, tai toimintaa rajoittavia käsityksiä itsestään. Tämä taas puolestaan voi edesauttaa uudenlaisten roolien ja identiteettien omaksumista. (Laitinen, 2017.)

Taide ei ole käsitteenä helppo määriteltävä ja siitä voidaan tehdä lukemattomia tulkintoja. Taide sisältää myös paljon ristiriitaisuuksia, esimerkiksi se on sinänsä hyödyttömiä, mutta tarvitsemme sitä, jotta tulisimme kosketetuiksi ja tuntisimme elävämme. Taide ja taiteen tekeminen voi tuottaa miellyttäviä, kauniita kokemuksia, mutta toisaalta sen tuomat kokemukset

voivat olla myös erittäin epämiellyttäviä, jopa hirveitä. (Rankanen 2012, 38.) Taide on omalla tavallaan hallitsematonta ja sen luoma prosessi on aina arvaamaton. Taidetta voidaan kuitenkin hyödyntää sosiaali- ja terveysalalla monin eri tavoin.

Liikasen (2007,11) mukaan taiteella ja kulttuuritoiminnalla on ainakin neljänlaisia välillisiä vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin. 1. Taide voi antaa elämyksiä ja taidenautintoja, jotka ovat osa ihmisen tarpeita. 2. Taiteella ja kulttuuritoiminnalla on myös yhteys hyvään terveyteen, hyvään työkykyyn ja hyvän elämän kokemukseen. 3. Taiteen ja kulttuuritoiminnan myötä syntyy yhteisöllisyys ja verkosto, joka auttaa yksilön elämänhallintaa. 4. Taiteen ja arkkitehtuurin vaikutus viihtyisemmän ympäristön luomiseksi yhdessä luonto ympäristön kanssa. Taitella on siis hyvin monenlaisia vaikutuksia ihmiseen.

Missä taidetta ja taidetyöskentelyä sitten tarvitaan? Mikä on sen paikka esimerkiksi palvelukodissa? Taide ja taidetyöskentely voidaan nähdä uudella tavalla rikkomassa totuttuja rajoja. Taidetta ja taidetyöskentelyä voidaan esimerkiksi käyttää interventiona työntekijöiden ja hoitavan henkilökunnan välillä, tarkoituksena oli madaltaa kuilua henkilökunnan ja palvelukodin asukkaiden välillä. Tällaista lähestymistä on kokeiltu palvelutalossa Lahdessa. (Jokitalo 2016, 253.) Näkökulma on mielenkiintoinen ja tällaisessa lähestymistavassa voisi mielestäni olla hyvä paikka myös Kohtaamistaide työskentelylle. Kyseisessä tapauksessa taidetyöskentelyä olivat kuitenkin tehneet vain palvelukodin työntekijät (Jokitalo 2016, 256). Toimintaa voitaisiin laajentaa myös niin että siihen osallistuisivat myös palvelukodin asukkaat, myös tällaista taidelähtöistä toimintaa on kokeiltu palvelukoti ympäristössä (Heimonen 2013, 95).

Arvokkainta palautetta taiteesta ja taidetyöskentelyn vaikutuksista saadaan varmasti siihen osallistuneilta henkilöiltä. Tämä ei kuitenkaan ole täysin ongelmaton, jos henkilö ei syystä tai toisesta kykene itse tuomaan esiin omaa kokemustaan taiteesta. Tällöin joudutaan tekemään tulkintoja siitä, miten kyseinen henkilö on asian kokenut. Tässä piilee suuri vaara, koska taide ja sen tekeminen on arvaamatonta; miten kukaan toinen voi tietää toisen puolesta, miten hän on asian kokenut. Sama ongelma on taidetyöskentelyn rajaamisessa, miten määritellään, milloin se on onnistunut ja milloin ei, jos tekijä itse ei ole sitä kykenevä aina tuomaan esiin (Heimonen 2013, 100).

Tutkimuksen tekeminen taiteesta ja sen tekemisestä ei ole helppoa, sen määrittelemisen mihin sillä pyritään ei ole yksinkertaista eikä sitä voida yksinkertaisesti määritellä jollakin tietyllä kaavalla. Taide ja sen antamat kokemukset eivät taivu perinteiseen tehokkuuden muotiin, jos tavoitteena on vain asioiden tehostaminen ja mittaaminen, jos taidetyöskentelyä vietään eteenpäin tällä näkökulmalla, se ei onnistu (Heimonen 2013, 103). Suureen rooliin nousee siis yksilön oma näkemys omasta prosessistaan ja hänen kokemuksensa siitä. Taiteessa ei myöskään voi olla oikeaa ja väärää.

Taiteella voi olla voimaannuttava ja terapeuttinen vaikutus (Pusa 2012a, 52). Sen voi kokea olevan paikka itsetutkiskelulle ja sen avulla voi päästä tutkimaan omaa itseään uudella tavalla. Taiteen tekeminen antaa ihmiselle mahdollisuuden muokata suhdettaan ympäröivään maailmaan ja siihen miten oman itsensä siinä kokee (Pusa 2012a, 53). Meillä jokaisella on tarve tulla nähdyksi, huomatuksi. Taiteen tekeminen on keino tuoda itsenä näkyväksi muille uudella tavalla, se mahdollistaa oman itsen esiintuomisen muille tavallisesta poikkeavalla tavalla. Nähdynsi tuleminen on samalla myös mahdollisuus sosiaalisuuteen. (Pusa 2012a, 57-58.) Taiteen kautta henkilöllä on mahdollisuus löytää uudenlainen sosiaalinen kanava, jossa on mahdollista toimia myös itselle uudella tavalla ja näin ollen voi tilanne olla myös vapaampi arkipäivän rajoituksista. Toisaalta taiteen kokemus voi olla myös täysin oma, esimerkiksi visuaalinen kokemus, jossa ei ole lainkaan kyse sosiaalisuudesta, vaan puhtaasti omasta yksilön itsenäisestä sisäisestä kokemuksesta (Pusa 2012a, 62).

3.1 Taiteen katselun vaikutuksista

Taiteen katselun avulla muistisairaat henkilöt pystyivät tuomaan ajatuksiaan ja tunteitaan paremmin esiin kuin arkielämässä. Japanissa on järjestetty taidemuseossa katselu kierroksia muistisairaille henkilöille ja heidän läheisilleen. Näistä kierroksista tehdyn tutkimuksen mukaan taideteosten katselun ja niistä keskustelun todettiin aktivoivan muistisairaudesta kärsivä henkilöitä ja he pystyivät keskittymään myös paremmin siihen mitä toiset ryhmäläiset sanoivat. Myös mukana olleet läheiset pitivät museokierroksia hyvin positiivisena muistisairaudesta kärsivää läheistä kuntouttavan asiana ja yksi läheinen koki kierrosten helpottaneen hänen omia masennusoireitaan. Tutkimuksen mukaan museokierrosten lisäksi esimerkiksi Clinical art työskentelyllä voidaan tarjota dementoituneelle henkilölle stimulaatiota ja mahdollisuutta ilmasta itseään taidetyöskentelyn avulla. Clinical Art on Japanissa kehitetty taidetyöskentelyn muoto, josta suomalainen versio Kohtaamistaide on kehitetty. Se, että muistisairaudesta kärsiviä voidaan saada aktivoitumaan näin, antaa toivoa heille itselleen ja myös heidän läheisilleen. (Seno 2015.)

Kohtaamistaiteessa työskentelyn rakenteeseen kuuluu aina lopuksi arvostuskierros, jossa osallistujat pääsevät katselemaan ja arvostamaan toisten ja omaa työtään. Myös taiteen katseleminen ja siitä kertominen on Japanissa havaittu vaikuttavaksi tavaksi toimia muistisairaudesta kärsivien henkilöiden kuntoutuksessa. National Museum of Western Art Tokiossa järjesti taiteen katselu- ja keskusteluhetkiä ikääntyneille dementia potilaille ja heidän läheisilleen. Muistisairaudesta kärsiviä henkilöitä pyydettiin kertomaan taideteoksista omia ajatuksiaan, ilman että heille annettiin mitään taustatietoja teoksista. (Seno 2015.)

Britanniassa toteutettiin laaja tutkimuskatsaus, jossa tutkittiin taiteen vaikutuksia terveydenhoidon ympäristöissä. Mukana tässä tarkastelussa oli 385 kansainvälistä lääketieteen alan

tutkimusjulkaisua. Tutkimuskatsauksessa osoitetaan, että kliinisissä ympäristöissä taide ja taiteisiin osallistuminen voi auttaa potilasta sietämään kipua, hoitojen sivuvaikutuksia ja stressiä sekä ahdistuneisuutta. Lisäksi taiteen ottaminen mukaan terveydenhuolto alan ammattilaisten koulutukseen voi auttaa heitä ymmärtämään paremmin potilaiden tarpeita ja kommunikoidaan heidän kanssaan paremmin, mikä vaikutti myös hoitohenkilökunnan työhyvinvointiin positiivisesti. Tutkimus osoitti, että taideinterventiolla on mahdollista vähentää lääkkeiden kulutusta. Lisäksi sairaalassa käyntien kestoa voidaan lyhentää ja taideinterventiolla voidaan vaikuttaa positiivisesti hoidon fyysisiin ja psyykkisiin tuloksiin. (Staricoff 2004, 8-10.) Staricoff ja Clift (2011) ovat laatineet myös laajan tutkimuskatsauksen, jossa tarkastellaan taiteen vaikutuksia terveydenhuollon ympäristöissä. Mukana tutkimuskatsauksessa on 103 kansainvälistä lääketieteen alan tutkimusjulkaisua. Katsauksessa tarkastelluissa tutkimuksissa on havaittu, vähentynyttä rauhoittavien ja kipulääkkeiden tarvetta, kun potilaiden hoitoympäristössä oli taidetta jollakin tavoin esillä; esim. tauluja tai musiikkia.

Hanna-Liisa Liikanen (2003) on tutkinut taiteen ja kulttuurin vaikutuksia Suomessa, itäsuomalaisissa hoitolaitosyksiköissä. Tutkimuksessa tutkittiin Arts in Hospital -hankkeen vaikutuksia itäsuomalaisiin hoitolaitoksiin. Tutkimuksessa selvitettiin, miten hanke heijastuu hoitolaitosten arkeen, missä laajuudessa ja minkälaisin muodoin. Tutkimusaineisto on kerätty neljästä eri hoitolaitoksesta. Tutkimuksen mukaan taiteella, kulttuurilla ja harrastustoiminnalla on merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden kannalta. Edelleen taiteessa ja kulttuurissa on paljon elementtejä, jotka ehkäisevät elämän rutinoitumista ja köyhtymistä. Ne myös omalta osaltaan kannattelevat arkeamme, toimimalla esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisijöinä. Taide ja kulttuuritoiminta, antaa elämyksiä, kokemuksia ja tunteita. Taide stimuloi eri aisteja ja mielen eri kerroksia, samalla yhdistäen eri osat toimimaan yhdessä. (Liikanen 2003 148-151.)

Liikasen (2003) mukaan taide- ja kulttuurin toiminnalla on kysyntää sosiaali- ja terveydenhuollon hoitoyksiköiden arjessa. Kysyntää myös näyttäisi olevan tarjontaa enemmän. Tutkimuksen mukaan kaikki tutkimukseen haastatellut, ilmaisivat nauttineensa taide-esityksistä. Haastateltavat kuvasivat saaneensa taiteesta hoitolaitoksessa elämänsisältöä. Taide yhdisti ajoittain asiakkaita lähemmäs toisiaan ja katkaisi arjen rutiinit. Jotkut haastateltavat kuvasivat taidetta ja taide tapahtumaan osallistumisestaan heille läheiseksi, henkilökohtaiseksi ja tärkeäksi kokemukseksi. Ympäristön viihtyisyyden, taulut ja viherkasvit haastateltavat kokivat arvonnoksi heitä itseään kohtaan.

Tutkimuksessa tarkastellaan myös taidetoiminnan yhdistämistä sosiaali- ja terveyspalveluiden kenttään, mitä ei tutkimuksen mukaan ole aina koettu kovinkaan yksinkertaiseksi. Tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveyspalveluissa tarvittaisiin vielä erilaisten toimintaedellytysten tarkastelua, jotta nämä kaksi asiaa voitaisiin yhdistää toivotulla tavalla. Taide- ja kulttuuritoiminta tulisi nähdä tärkeänä osana jokaisen ihmisen elämää. Sosiaali- ja terveyspalvelujen ympäristöissä, tulisi asiakkaan taide harrastusta tukea hänen tarvitsemallaan tavalla. Myös

asennemuutosta tasa-arvoisemmiksi tarvitaan. Kulttuurin- sekä sosiaali- terveyspalveluiden ammattikuntien kesken. Taiteen- ja kulttuurin osaaja tarvitsee muun hoitohenkilökunnan tukea onnistuakseen tehtävässään. Kolmas tärkeä käytännön työhön vaikuttava asia ovat hoitolaitosten jäykät päiväjärjestykset. Hoitolaitokset pitävät tiukasti kiinni toistuvista päivärutiineista, jotka laistavat sekä asiakkaat, että henkilökunnan. Tällöin tilaa ei jää joustavuu- delle, luovuudella ja kokeilulle. Neljänneksi Liikanen mainitsee riittävän henkilöstöressin. Jos taide- ja kulttuuri toiminta koetaan ylimääräisenä, kuormittavana asiana, jolle ei jää ai- kaa, ei henkilökunnan asenne ole toiminnan onnistumiselle oikea. Jos nämä kriteerit täyttyvät on taide- ja kulttuuri toiminnan toteuttaminen sosiaali- ja terveyspalveluiden yksiköissä mah- dollista onnistuneesti. (Liikanen 2003,154-155.)

3.2 Clinical Art ja Kohtaamistaide

Clinical Art on Japanissa kehitetty terapeuttisen taidetyöskentelyn muoto, jonka keskeisenä kehittäjänä on toiminut kuvanveistäjä Kenji Kaneko. Vuonna 1995 aloitettiin kehitystyö, jonka tavoitteena oli dementiaa kärsivien hyvinvoinnin tukeminen. Käytännön tutkimustyö aloitettiin vuonna 1996, jolloin painopisteenä oli luova toiminta. (Fujiki 2012, 46.) Clinical Art on lääkkeetön kuntoutusmuoto dementian hoidossa, sen avulla on mahdollista hidastaa demen- tian puhkeamista ja hidastaa sen etenemistä (Oshiro 2012, 44). Vaikka Clinical Art:n juuret ovat vanhustyössä, on sen käyttö laajentunut myös laajalle muiden asiakasryhmien käyttöön, esimerkiksi lasten kognitiivisten taitojen kehittämisessä sillä on saatu aikaan hyviä tuloksia. Nykyään Clinical Art menetelmää käytetään kaikissa sosiaali- ja terveysalan asiakasryhmissä. Tämän lisäksi Clinical Art on saanut jalansijaa myös muissa yhteiskunnallisissa yhteyksissä, erilaiset yritykset hyödyntävät sitä osana henkisen hyvinvoinnin tukemista. (Fujiki 2012, 46.) Clinical Art metodologia painottaa kaikkien viiden aistin käyttöä. Mahdollisimman vapaa tun- teiden ja luovuuden käyttäminen, ovat myös Clinical Artin keskeisiä teemoja. Tällainen työs- kentelymalli johtaa molempia aivojen puoliskoja stimuloivaan tilaan ja lisää henkistä toimin- taa. Lisäksi Clinical Art työskentelyllä on tutkittu olevan positiivinen vaikutus osallistujien mielialaan ja itseluottamukseen, sekä kommunikaatiotaitoihin. (Uno & Nishida 2015, 22.) Cli- nical Art on kokonaisvaltainen taidetyöskentelyn muoto joka taiteen keinoin, kuvallista ilmai- sua hyödyntäen luo osallistujalleen mahdollisuuden aitoon elämäniloon. Clinical Art työsken- telyssä painottuu myös näkemys siitä että henkilö on aina osa laajempaa yhteisöä ja myös Cli- nical Art toiminta nähdään aina yhteisön kautta. (Fujiki 2012, 46.)

Kohtaamistaide on ryhmämuotoinen taidetyöskentelyn muoto, joka pohjautuu japanilaiseen Clinical Art menetelmään. Clinical Art on alun perin kehitetty vanhusten kanssa toteutetta- vaksi työskentelyn muodoksi, myös Suomessa Kohtaamistaiteen käyttäminen aloitettiin van- hustyössä. Molemmat sekä Clinical Art, että Kohtaamistaide ovat kuitenkin laajentuneet käy- tettäviksi myös monenlaisissa muissa ryhmissä sosiaali- kasvatus- ja terveysalalla.

Kohtaamistaide on Clinical Art systeemiä pohjana käyttäen kehitetty Suomeen soveltuva taidetyöskentelymuoto. Kohtaamistaide on ryhmämuotoista, tavoitteellista taidetyöskentelyä, jolla on aina sama määritelty struktuuri. Kohtaamistaiteessa pyritään tukemaan yksilön hyvinvointia, toiminnallisuutta ja kognitiivisia taitoja kuvataiteen prosesseja käyttäen, myös ryhmällä on tässä tärkeä merkitys (Pusa 2012b, 49). Kohtaamistaideryhmä kokoontuu tyypillisesti 8-10 kertaa ja työskentelyn kesto on tunnista kahteen tuntiin. Kohtaamistaide tapaamiskerta koostuu kolmesta osasta: virittäytyminen, taidetyöskentely ja arvostuskierros.

Virittäytymisessä luodaan Kohtaamistaideryhmässä toiminnalle edellytykset. Tarkoituksena on tuoda ryhmäläiset tähän hetkeen ja antaa mahdollisuus keskittyä työskentelyyn. Ajatuksia ohjataan tässä vaiheessa tulevaan taidetyöskentelyyn ja kulloisenkin ryhmäkerran valittuun teemaan. Taidetyöskentelyssä ovat keskiössä yllätyksellisyys ja elämyksien tarjoaminen osallistujille. Tätä tuetaan jakamalla työskentely selkeästi eri vaiheisiin. Taidetyöskentelyn vaiheet auttavat osallistujaa päästämään irti suorittamisen paineesta, yhdessä yllätyksellisyyden kanssa. Yhdessä ne tukevat elämyksellisyyttä ja antavat osallistujalle mahdollisuuden löytää uusia asioita toiminnan kautta. Tämä toimintatapa myös tukee ja rohkaisee osallistumista toimintaan. Taidetyöskentely voi parhaimmillaan vapauttaa osallistujan ilmaisua ja auttaa löytämään uusia tapoja nähdä itsensä tai oma toimintansa. Arvostus on Kohtaamistaiteen keskeinen elementti. Ohjaaja ohjaa toisten arvostavaa suhtautumista omalla arvostavalla suhtautumisella kaikkiin ryhmäläisiin. Arvostava suhtautuminen toisiin ryhmäläisiin kulkee Kohtaamistaiteessa mukana kaikessa toiminnassa, kaikissa toiminnan vaiheissa, mutta lopun arvostuskierroksella se vielä tiivistyy selvemmin ja saa sanallisen muodon. Arvostuskierroksella käydään läpi tasavertaisesti kaikkien tekemät työt, niitä arvostaen. Kaikki työskentelyn vaiheet tukevat toisiaan ja yhtä ei voisi olla ilman toista, toisaalta ne myös parhaimmillaan nivoutuvat täysin saumattomasti yhteen. (Holmikari, Niiniö & Pusa 2016,43.)

Kohtaamistaiteen samana toistuva struktuuri antaa tilaa myös erilaisten yksilöiden henkilökohtaisille valinnoille työskentelyssä. Samalla se mahdollistaa jokaiselle osallistujalle omanlaisensa kokemuksen saamisen ja mahdollisuuden toteuttaa itseään, haluamallaan tavalla. Yksi Kohtaamistaiteen lähtökohta on myös nähdä ihminen osana jotakin suurempaa kokonaisuutta. (Holmikari, Niiniö & Pusa 2016, 44.) Ryhmä ja sen olemassaolo ja vaikutus yksilöön ja päinvastoin on yksi Kohtaamistaiteen keskeisiä teemoja.

Kohtaamistaide on tuotu Suomeen yli kymmenen vuotta sitten. Sen kehittäminen on koostunut sisäkkäisistä ja peräkkäisistä sykleistä, nämä ovat olleet menetelmään perehtyminen, piilottien ja koulutusohjelmien suunnittelu, toteutus ja arviointi, sekä taideryhmätoiminnan arviointi ja kehitys. Kehitystyötä on toteutettu yhdessä opiskelijoiden ja kentän kehittäjien kanssa, tärkeänä apuna tässä työssä on tietenkin ollut myös Tohoku Fukushi yliopisto, Japanin Clinical Art-yhdistyksen kanssa. (Niiniö 2012, 85.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnisti osan poliittista ohjelmaa taiteen ja kulttuurin hyvinvointi vaikutuksista selvitystyön vuosina 2007-2011. Siihen sisältyi ehdotus ”hyvinvointia taiteesta ja kulttuurista” toimintaohjelman käynnistämiseksi. Toimintaohjelman valmistelun pohjalta päädyttiin esittämään 18 toimenpidettä, joilla oli tarkoitus edistää terveyttä ja hyvinvointia, taiteen ja kulttuurin keinoin. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportti 2015, 2.) Tämä toimintaohjelma ajoittuu samoihin vuosiin, jolloin Kohtaamistaide on tuotu Suomeen ja on myös osaltaan vaikuttanut Kohtaamistaiteen kehittämiseen Suomessa.

Kohtaamistaiteen kehittämiseen on vaikuttanut läheisesti Active -verkosto, verkoston tarkoituksena oli yhteiskunnallisten rakenteiden ja vanhusten huollon kehittäminen (Niiniö 2012, 85). Kohtaamistaidetta on vuosien varrella kehitetty läheisessä yhteistyössä japanilaisten kollegojen kanssa, esimerkiksi erilaisten vierailujen ja seminaarien muodossa, Japanista on saatu myös tutkimustuloksia Clinical Art työskentelyn vaikutuksista (Niiniö 2012).

3.3 Kohtaamistaiteen ja taideterapian suhde sosiaali- ja terveyspalvelujen kentässä

”Hyvinvointia taiteesta ja kulttuurista”, toimintaohjelmaa toteutettiin vuosina 2010-2014, toimintaohjelma kanssa samoihin vuosiin osuu myös Kohtaamistaiteen kehitystyö Laureassa. Tähän ajanjaksoon sisältyy muitakin kokeiluja ja hankkeita, jotka ovat tuoneet esiin taiteen vaikutuksia ihmisten terveyteen ja hyvinvointiin. Tämän toimintaohjelman kautta tapahtui taiteen valtakunnallinen hyvinvointivaikutusten legitimointi. (Niiniö 2012, 89.)

Se, miten taideterapia ja muut terapeuttiset kuvallisen ilmaisuun pohjautuvat työskentelymuodot sijoittuvat terveyden ja hyvinvoinnin työskentelykenttään, ei ole ihan yksiselitteinen asia. Se, miten nämä rajat ja rajapinnat on ymmärretty ja luotu, myös vaihtelee eri maissa (Rankanen 2012, 47). Clinical Artin ja Kohtaamistaiteen ero psykotaideterapian lähestymistapaan on kuitenkin hyvin selkeä, toisaalta taideterapioiden teoreettisissa lähestymistavoissa on näkökulmia ja käsitteitä, jotka jäsentävät Clinical Artia ja Kohtaamistaidetta (Pusa 2012b, 49). Pusan mukaan Kohtaamistaiteen paikan määrittelyssä sosiaali- ja terveysalan toimintaympäristöissä voidaan psykoedukatiivista taidetoimintaa pitää kuvaavana otsikkona.

Kohtaamistaiteessa syntyvä tieto on erikoislaatuista, koska se syntyy taiteesta, näin se on myös osin kielellisten käsitteiden ulkopuolella. Kuitenkin se on hyvin konkreettista ja tunteisiin sekä aisteihin vaikuttavaa. Toinen Kohtaamistaiteen lähtökohta on ihmisen hyväksyminen juuri sellaisena kuin hän on. Tavoitteet Kohtaamistaiteessa määrittyvät aina kunkin ryhmän ja yksilön kohdalla erikseen. Kohtaamistaiteessa kuitenkin työskennellään aina yksilön paremman elämänhallinnan edistämiseksi, hänen omassa yhteisössään. (Pusa 2012b, 49.)

Taiteen käyttö hyvinvointi- ja hoitotyössä on jatkunut jo noin sadan vuoden ajan. Kenttä on ollut moninainen ja vaihteleva. Erilaisia toimijoita on ollut paljon ja niillä on ollut omat

vaatimuksensa koulutuksen ja pätevyyksien suhteen, nämä ovat usein johtaneet päällekkäisyyksiin ja toimintatavat ovat muodostuneet myös keskenään erilaisiksi eri maissa. (Rankanen 2012, 32-33.) Suomessa Hanna-Liisa Liikanen on jaotellut taidetyöskentelyn alueet kolmeen osaan: 1. Ennaltaehkäisevä työ, johon kuuluvat mm. sosiokulttuurinen innostaminen, voimaannuttava- ja yhteisötaide. 2. Hoito ja kuntoutusyhteisöt, johon kuuluvat taideterapiat ja sosiokulttuurinen työ. 3. Psykiatriseen työhön, eli psykotaideterapiaan. (Sosiaali- ja terveysministeriön raportti 2015.) Kohtaamistaide sijoittuu tässä määritelmässä kohtaan kaksi, mutta osittain myös kohtaan yksi. Suomessa myös edelleen tehdään ero psykotaideterapian ja taiderapian välillä, toisin kuin monissa muissa maissa. Taidepsykoterapia toimii edellä mainitussa jaottelussa yksiselitteisesti kohdassa kolme ja sen toteuttamiseen vaaditaan psykoterapeutin koulutus. Taideterapia on ennaltaehkäisevää tai kuntouttavaa hoitotyötä, jota toteutetaan sosiaali- tai terveysalan alueella ja jota toteuttavat taideterapiakoulutuksen saaneet terapeutit. (Rankanen 2012, 37.) Kohtaamistaide ei ole taideterapiaa, mutta sen toteutusalueet ovat usein lähes samoja kuin taideterapialla. Kohtaamistaidetta voidaan kuitenkin edellä kuvatun määritelmän mukaan pitää terapeuttisena taidetoimintana.

3.4 Tutkimuksia Clinical Art työskentelystä Japanissa ja kokemuksia Kohtaamistaiteesta Suomessa

Tässä luvussa kuvataan Japanissa Clinical Art menetelmällä saatuja tutkimustuloksia vanhuustyössä. Lisäksi kuvataan Kohtaamistaiteesta Suomessa saatuja kokemuksia, koska Suomessa ei vielä ole laajasti tehty tutkimusta Kohtaamistaiteen vaikutuksista. Suomalainen Kohtaamistaide on kuitenkin hyvin verrattavissa japanilaiseen Clinical Art menetelmään. Japanilaiset tutkimukset ovat pääosin määrällisiä tutkimuksia. Suomessa on vielä vähän tutkittu Kohtaamistaidetta ja tutkimus on laadullista, ihmisten kokemuksia kuvaavaa tutkimusta.

Japanilasten tutkijoiden mukaan dementian syynä ei voida katsoa olevan pelkästään fyysiset ongelmat aivojen eri alueilla. Dementiaan sairastumiseen ja sen kehittymiseen vaikuttavat myös psykologiset tekijät kuten, stressi, sosiaaliset- ja ympäristötekijät, kuten yksinäisyys sekä eristäytyneisyys. Tämän lisäksi sairastumiseen vaikuttavat henkilön psykologiset ja fyysiset ominaisuudet. Japanissa kehitettiin oma analyysi menetelmä ESAM, Emotion Spectrum Analysis Method, jolla tutkittiin osallistavan taidetyöskentelyn vaikutuksia muistisairaudesta kärsivien henkilöiden hoidossa. Tutkimuksessa hyödynnettiin EEG aivosähkökäyrä kuvantamista, koska muistisairaahan henkilön on usein vaikeaa esimerkiksi, puhumalla kertoa sitä miltä hänestä tuntuu. Aivosähkökäyriä tutkimalla, tutkijoiden oli mahdollista kartoittaa, miten taidetyöskentelyyn osallistuminen vaikutti tutkittavien henkilöiden aivojen toimintaan. Tutkimukseen osallistuneet henkilöt olivat iältään 50-80 vuotiaita, heidän keski-ikänsä oli 73,2 vuotta. He kärsivät eritasoisista dementian ja Alzheimerin taudin muodoista, lievästä vaikeaan taudin vaiheeseen. Mukana tutkimuksessa oli yhteensä 41 henkilöä. Heidät oli valittu

tutkimukseen, koska muistisairaus heikensi heidän arjessa selviytymistään joillakin tavoin. He osallistuivat Clinical Art toimintaan yhden vuoden ajan. Taidetoimintaan osallistuneilla henkilöillä MMSE muistitestin tuloksissa tapahtui muutoksia. (Musha, Kimura, Kaneko, Nishida & Sekine 2000 441-445.) MMSE-testi on lyhytmuistin arviointiin kehitetty testausmenetelmä. MMSE-testi on vakiintunut ja helppo menetelmä yleisessä muistitutkimuksessa, joka on Suomessakin yleisesti käytössä (Erkinjuntti, Viramo, Rosenvall).

Mushan yms. (2000) mukaan, muistitesteissä 34% tutkimukseen osallistuneista henkilöistä, paransi tulostaan testissä. He saivat testistä enemmän pisteitä, kuin aikaisemmin. Toisaalta 15% tutkimushenkilöistä sai muistitestistä huonommat pisteen, kuin aikaisemmin. Parantuneissa ja huonontuneissa pisteissä huomioitiin yli kolmen pisteen muutos, mitä voidaan tutkimuksen mukaan pitää merkittävänä muutoksena, pienempi muutos ei kerro vielä henkilön muistin muutoksesta. Vakava-asteisesta muistisairaudesta kärsivien kohdalla, sairauden etenemistä oli onnistuttu ehkäisemään 85 prosentilla tutkimukseen osallistuneista henkilöistä, heidän kohdallaan tulos on erityisen merkittävä. Tulokset ovat merkittäviä, koska dementiaa pidetään yleisesti parantumattomana etenevänä sairautena, jota ei voida parantaa. Osallistavaan taidetyöskentelyyn osallistuminen oli, testin mukaan, kuitenkin parantanut osalla tutkimishenkilöitä heidän muistinsa toimintaa ja suurella osalla osallistujia muistisairauden etenemistä pysyttiin ehkäisemään. Tutkijat yllättyivät erityisesti siitä, miten tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden tunnealueet aktivoituivat taidetyöskentelyn loppuksi, kun he saivat positiivista palautetta tekemistään töistä. Tutkittavat henkilöt kokivat voimakkaita positiivisia tunteita ja mielihyvää saamastaan palautteesta. (Musha, yms. 2000, 441-445.)

Japanissa on tutkittu Clinical Art työskentelyn vaikutuksia vanhuksilla ja sen vaikutusta erityisesti muistisairaiden hoidossa. Tutkimuksessa oli tutkittu vanhusten aivosähkökäyriä ennen ja jälkeen Clinilcal Art taidetyöskentelyn. Tutkimuksissa oli mukana vanhuksia, joilla oli diagnosoitu muistisairaus ja vanhuksia joilla ei oltu todettu muistisairautta. Muistisairaita tutkimuksessa oli mukana 21 ja muita vapaaehtoisia 17. (Kimura, Ohshiro, Musha, Kaneko, Nishida & Sekine 2009.) Japanilainen Clinical Art menetelmä on hyvin lähellä Suomessa käytössä olevaa Kohtaamistaidetta, vaikka toki erojakin on. Tutkijat totesivat, että jo ensimmäisen taidekeran jälkeen osallistujien aivosähkökäyriin tuli muutoksia ja ne nousivat normaalille tasolle, tai lähemmäs normaalia tasoa, vaikutus lisääntyi toisen kerran jälkeen. Vaikutus jatkui ryhmän kestäessä, kuitenkin jos työskentely ryhmässä loppui, myös sen vaikutus hävisi. (Kimura ym. 2009.) Clinikal Art menetemää on käytetty Japanissa vuodesta 1996 muistisairaiden potilaiden hoidossa ja tutkimuksen mukaan Clinical Art menetelmän käytöllä on onnistuttu ehkäisemään dementian etenemistä 70 prosentilla ryhmiin osallistuneista vanhuksista (Oshiro 2012,44).

Suomessa ei vastaavaa tutkimusta ole vielä tehty. Hyvin paljon samansuuntaisia tuloksia, nimenomaan dementiasta kärsivien hoidossa, kuvataan McLeanin (2011) tutkimusraportissa, jonka mukaan osallistavalla taidetyöskentelyllä on positiivisia vaikutuksia dementiasta

kärsivän vanhuksen elämässä, taidetyöskentelyyn osallistumisen on havaittu parantavan kognitiivista toimintakykyä ja parantavan kommunikointikykyä, se on myös vähentänyt ahdistusta ja lisännyt mielihyvän tunteita. Nämä vaikutukset näkyvät nimenomaan kuvallisen taiteen parissa työskenneltäessä (McLean 2011,32.) McLeanin tutkimuskatsauksen pohjana ovat 31 kansainvälistä tutkimusartikkelia, jotka on koottu eri taiteen alueilta. Myös Fancourtin mukaan tutkimuksilla on todistettu, että kuvalliseen taidetyöskentelyllä voidaan vaikuttaa ehkäisevästi dementian kehittymiseen (Fancourt 2018, 309).

Kohtaamistaideryhmästä josta tämän tutkimuksen aineisto on kerätty, on tehty myös artikkeli, jossa tutkittiin omaisten kokemuksia Kohtaamistaideryhmästä, havaittiin, että yhteisen kokemuksen koettiin luoneen yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ryhmän myös koettiin mahdollistavan uudenlaisen suhteen vanhuksen ja omaisen välillä. Ryhmäläiset pitivät positiivisena kokemuksesta jännitystä, minkä kokivat ennen ryhmää ja ryhmän alussa, kun he eivät vielä tieneet mitä ryhmässä tullaan tekemään. (Holmikari ym. 2016:47-49.) Yllätyksellisyys on elementti, jota käytetään Kohtaamistaideryhmässä yleisesti paljon. Se on herättänyt ohjaajien kesken paljon keskustelua ja moni pitää sitä hyvänä asiana. Tässä suomalainen Kohtaamistaideryhmä eroaa japanilaisesta Clinical Art systeemistä, jossa työskentelyn lopputulos saatetaan näyttää heti työskentelyn alkuvaiheessa osallistujille (Leinonen, Koistinen 2014, 50). Töiden arvostamisen omaiset olivat kokeneet osin haastavana, mutta se oli helpottunut ryhmän edetessä. Oman omaisen saama arvostus oli koettu iloa tuottavana asiana, tässä kohtaa oli myös koettu yhteenkuuluvuutta siinä, että tämä oli ollut kaikkien omaisten yhteinen asia. (Holmikari, ym. 2016, 50.)

Edellä mainitussa artikkelissa todetaan myös että, omaiset kuvasivat kokemuksiaan ryhmästä monilla erilaisilla asioilla. Omaisten mukaan viikoittainen kokoontuminen lisäsi vanhusten ja heidän omaistensa yhdessä viettämää aikaa. Myös sitä, että ryhmä kokoontui syksyllä, vuoden pimeimpään aikaan pidettiin hyvänä asiana, ryhmän koettiin piristävän ja rytmittävän arkea, ryhmälle olisi myös kaivattu jatkoa. Ryhmään osallistuneet omaiset kuvasivat muita ryhmäläisiä positiivisesti ja kokivat, että ryhmän tunnelma oli ollut hyvä. (Holmikari ym. 2016:50-52.) Kohtaamistaideryhmän toimintaa kuvattiin irtiottona arjen murheista, työskentelyä koettiin vieneen mukanaan. Sitä, että ryhmässä oli mahdollisuus keskittyä omaan tekemiseen, pidettiin tärkeänä, Toisaalta taidetyöskentelyä pidettiin joiltakin osin haastavankin, kuitenkin kaikki haastateltavat olivat päättäneet jatkaa jollakin tavalla kuvallista työskentelyä ja käsitteellistä tekemistä myös ryhmän jälkeen. Yksi haastateltava piti ryhmään osallistumista tärkeänä, myös oman henkisen kasvun kannalta. (Holmikari ym. 2016:51-53.)

Joidenkin omaisten vanhusparien vuorovaikutus oli lisääntynyt ja tapaamiskerrat tihtyneet ryhmän aikana. Omaiset kuvasivat haastatteluissa toimintaa ryhmässä oman prosessinsa lisäksi avustavaksi, lisäksi haastatteluissa nousivat esiin taidetyöskentelystä seuraavat teemat: jakaminen, kannustaminen, havahtuminen ja yllätyminen. Haastateltavat pitivät tärkeänä

yhdessä tekemistä ja toiminnallisuutta, tehtiin jotain konkreettista yhdessä. He kokivat myös saaneensa uutta käsitystä vanhusten toimintakyvystä Kohtaamistaide ryhmän aikana (Holmikiari ym. 2016:53-54.)

4 Tutkimuksen konteksti

Opinnäytetyöni aineisto koostuu neljästä puolistrukturoidusta teemahaastattelusta ja neljästä palautehaastattelusta. Haastattelut on tehty neljälle ikääntyneelle palvelukeskuksen asukkaalle, he kaikki olivat iältään yli 65-vuotiaita. He osallistuivat samaan Kohtaamistaide ryhmään eräessä vanhusten palvelukeskuksessa Helsingissä. Kohtaamistaide ryhmään osallistuivat siis näiden neljän lisäksi heidän neljä omaistaan. Kohtaamistaide ryhmä kokoontui yhteensä kahdeksan kertaa ja yksi toimintakerta kesti noin kaksi tuntia. Kaikki ryhmäläiset olivat naisia. Kaikkien osallistujien ikäjakauma oli pitkälle yli 50-vuotta, kun huomioidaan myös omaiset, jotka osallistuivat ryhmään ikäihmisten kanssa. Mukana oli useita eri sukupolviin kuuluvia ihmisiä. Kohtaamistaide ryhmä kokoontui vanhusten palvelutalossa vuoden 2012 aikana ja se oli ensimmäinen Suomessa pidetty Kohtaamistaide ryhmä, jossa oli mukana palvelutalon asukkaita ja heidän omaisiaan.

Ryhmän viimeisen kokoontumiskerran jälkeen osallistujille tehtiin lyhyet palautehaastattelut, ryhmän ohjaajien toimesta. Näistä haastattelusta nousseiden aiheiden perusteelle luotiin teemat varsinaisiin haastatteluihin. Näiden teemojen pohjalta tehtiin puolistrukturoidut teemahaastattelut, kaikille osallistujille. Tässä opinnäytetyössä käytetään aineistona ainoastaan neljää palvelukeskuksessa asuvan vanhuksen puolistrukturoitua teemahaastattelua, sekä niiden pohjana käytettyjä lyhyempiä palautehaastatteluja. Yhden vanhuksen haastattelussa oli kuitenkin omainen mukana, koska vanhuksen sairaus aiheutti vaikeutta puheen tuottamiseen, omainen on ollut haastattelu tilanteessa vanhuksen tukena.

4.1 Tutkimuskysymykset ja analysointimenetelmät

Kohtaamistaide ryhmän vaikutuksia ja siitä saatuja kokemuksia tutkitaan opinnäytetyössä, seuraavilla tutkimuskysymyksillä:

1. Millaisia ovat ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset taiteesta ja taidetyökentelystä Kohtaamistaide ryhmässä?
2. Millaisia ovat ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset ryhmästä osana ryhmää olemisesta ja ryhmän vuorovaikutuksesta?

3. Miten ryhmään osallistuneet ikäihmiset kokivat taidetyöskentelyn vaikuttavan heidän arkeensa?
4. Miten ryhmään osallistuneet ikäihmiset kokivat läheisen kanssa työskentelyn Kohtaamistaideryhmässä ja onko yhdessä osallistuminen jotenkin vaikuttanut vuorovaikutukseen läheisen kanssa

Näitä tutkimuskysymyksiä käyttämällä opinnäytetyössä pyritään saamaan vastaus myös opinnäytetyön perimmäiseen tutkimuskysymykseen, joka on:

Millaisia vaikutuksia Kohtaamistaide työskentelyllä on ikäihmisten elämänlaatuun?

Kaikille kahdeksalle henkilölle, jotka osallistuivat ryhmään, tehtiin puolistrukturoitu teema-haastattelu. Puolistrukturoidulla teemahaastattelulla tarkoitetaan tässä haastatteluja, joihin nostettiin teemat edellisten lyhyempien haastattelujen pohjalta. Teemahaastattelulla tarkoitetaan eräänlaista keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja jolla hän pyrkii selvittämään haastateltavaa kiinnostavat asiat, tutkimukseen teemoihin liittyen (Eskola, Vastamäki 2015, 27-28). Teemoittelun lisäksi haastattelussa on jätetty tilaa haastateltavien kertoa vapaasti, omista kokemuksistaan, eikä niitä ole tiukasti strukturoitu teemoihin.

Teemahaastattelu on aineiston keruumuoto, jossa haastattelun teemat on etukäteen määritetty. Kysymyksiä ei kuitenkaan ole määritetty tiukkaan strukturoituun muotoon. Valittujen teemojen läpikäynnissä ei noudateta tiukkaa järjestystä ja niiden laajuus voi vaihdella eri haastatteluissa. Avoimessa haastattelussa tilanne mustuttaa vielä teemahaastattelua enemmän tavallista keskustelua, haastateltava ja haastattelija keskustelevat, tietyistä aiheista, mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei esimerkiksi käydä läpi kaikkia teemoja. Tarkoituksena on päästä syvemmälle haluttuihin aiheisiin, antamalla haastateltavan kertoa vapaasti omista ajatuksistaan. (Eskola, Vastamäki 2015, 29.) Haastateltavista neljä oli palvelukeskuksen asukkaita ja haastattelija ei ole itse osallistunut ryhmään tai sen ohjaamiseen. Ryhmän ohjaajana on toiminut kaksi Kohtaamistaiteen ohjaaja koulutuksessa olevaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaista.

Laadullisella tutkimusmenetelmällä on mahdollisuus tavoittaa asioita joita tutkittavat pitävät merkityksellisinä elämässään, tavoitteena on tuoda esiin tutkittavan omat kuvaukset todellisuudesta (Vilkka 2015, 118). Laadullisessa tutkimuksessa ei ole tarkoitus löytää totuutta tutkittavasta aiheesta, vaan tuoda esiin, tutkimuksen aikana löytyneiden tulkintojen avulla, esimerkiksi ihmisen tapoja toimia tai hänen luomiaan kulttuurituotteita, jotka eivät ole välittömästi havaittavissa (Vilkka 2015, 129). Laadulliselle tutkimukselle on Vilkan (2015) mukaan myös tyypillistä, että tutkimusmenetelmä löytyy vasta tutkimuksen edetessä. Osin aineistoa oli jo litteroitu, kun sain sen ja osin olen tehnyt litteroinnin itse. Olen itse myös käynyt koko

käyttämäni aineiston litteroinnit läpi ja tarkistanut litteroinnin, koska osa haastatteluista oli litteroitu vain osittain.

Tutkittaessa aineistoa, ensimmäisen työvaiheen tarkoitus on kuvata sitä mitä aineistossa on sanottu, kuvaus on tehtävä mahdollisimman alkuperäisessä muodossa (Laine 2015, 42). Tässä tutkimuksessa aineiston käsittely aloitetaan teemoittelusta. Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta ja jaottelusta eri aihepiirien mukaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 93). Tällainen aineiston käsittely on loogista, koska opinnäytetyöni aineiston keruussa on käytetty puolistrukturoituja teemahaastatteluja, tällöin teemoittelu voi helpottaa aineiston käsittelyä Tuomen ja Sarajärven (2009,93) mukaan. Teemoittelua käytetään, jotta aineistosta löydetään tutkimuskysymysten kannalta tärkeät kohdat analyysin tekemistä varten.

Aineistoista nousseet teemat ovat:

1. Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten **kokemukset taiteesta ja taidetyöskentelystä** Kohtaamistaideryhmässä.
2. Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten **kokemukset Kohtaamistaide ryhmästä ja ryhmän vuorovaikutuksesta.**
3. Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten **kokemuksia taidetyöskentelyn vaikutuksesta heidän arkeensa.**
4. Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten **kokemukset läheisen kanssa työskentelystä** Kohtaamistaide ryhmässä ja sen vaikutuksesta heidän väliseensä suhteeseen.

Valitut teemat nousivat esiin tutkittavasta aineistosta selkeästi. Aineistosta nostettiin kunkin haastateltavan kohdalta kaikki teemaan liittyvät kohdat. On kuitenkin huomioitava, että tässä vaiheessa on kyseessä myös aineiston analyysin alkua. Tässä vaiheessa on pyrittävä löytämään haastattelun olennainen sisältö ja joudutaan tekemään tulkintoja siitä, milloin haastateltava puhuu tutkittavasta teemasta. Tällaisessa aineiston käsittelyssä on ongelmana aineiston kokonaisuuksien pirstoutuminen, teemahaastattelulla saavutettu kokonaisuus hajoaa. Jos halutaan tutkia jonkun henkilön haastattelun kokonaisuutta, on hänen koko haastattelunsa yhdistettävä teemoista uudelleen tarkastelua varten, samoin tulee toimia, jos halutaan muodostaa aineistosta laajempia kokonaisuuksia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 142.)

Tutkimusaineiston kuvaamista voidaan pitää koko analyysin perustana. Aineistoa kuvaamalla pyritään kartoittamaan kohteiden ominaisuuksia ja piirteitä. Perinteisesti laadullisen aineiston analyysit ovat kuvaavia. Jääminen tälle tasolle ei kuitenkaan ole vielä varsinaisesti tulkin-
taa. Kuvaus, joka pitäytyy vain tosiasioiden kertomisessa ei ole vahvaa kuvausta, vaan jää

pinnalliseksi ja heikoksi. Vahvassa kuvauksessa tutkija pyrkii vahvaan ja kattavaan kuvaukseen asiasta tai ilmiöstä. Objektiivisuuden vaatimus saa usein tutkijan luulemaan, että ollaan lähempänä tieteellisyyttä. Tutkija pyrkii ikään kuin häivyttämään kokonaan itsensä ja aineistoa kuvataan mahdollisimman suoraan. Täydellistä objektiivisuutta ei kuitenkaan ole olemassa, ja tutkijan on tehtävä omia valintojaan jo tutkimuksen alkuvaiheista lähtien. Näin ajatellessaan tutkija olettaa, että tutkimuksen lukija pystyy tulkitsemaan nekin kohdat, jotka tutkijalle itselleen tuottivat hankaluuksia. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 145-146.)

Aineiston tulkinnassa on otettava huomioon, että samaa haastattelutekstiä voidaan tulkita monilla eri tavoilla, monista eri näkökulmista. Jotta tulkintaa voidaan pitää onnistuneena, on sen lukijan, joka omaksuu saman näkökulman kuin tutkija, löydettävä tekstistä samat asiat kuin tutkija on löytänyt, riippumatta siitä onko hänen näkökulmansa sama kuin tutkijan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimus on tulkinnallista, tulkintoja tehdään limittäin, monissa tutkimuksen vaiheissa. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkija tulkitsee tutkittavan tulkintoja ja tutkimuksen lukija taas tulkitsee tutkijan tulkintoja. Onnistuneella tulkinnalla saadaan esiin tutkittavan ilmiön sosiaalinen merkitys. Tulkinnoilla voidaan rikastuttaa tutkittavasta aiheesta saatavaa kuvaa ja ne ohjaavat näkemään asian kokonaisvaltaisemmin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tehdään tulkintaa tutkimuksen alusta loppuun. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 151-152.)

Tässä tutkimuksessa tutkitaan haastateltavien kokemuksia erilaisista asioista, on siis tarpeen myös pohtia, miten kokemusta voidaan tutkia. Kokemusta tutkittaessa on myös aina otettava huomioon, että tutkittavien henkilöiden on syytä tietää selkeästi, miksi ja miten heidän kokemuksiaan halutaan tutkia ja he päättävät saamansa tiedon pohjalta, haluavatko kertoa kokemuksistaan tutkijalle vai eivät. Kokemusta tutkittaessa tulee muistaa, että kokemusta eivät ole sanat tai käsitteet, eivätkä tavat liikkua, elehtiä tai puhua. Kokemus on aina elävää, se ilmentää tajunnan tapaa suuntautua oman toimintansa ulkopuolelle. Se myös antaa merkityksen suuntautumisen kohteena olevalle aiheelle. Kokemus on elävää, koska se on aina rakenteellisesti sidoksissa henkilön elämäntilanteeseen. Laadultaan kokemus voi olla tietoa, tunnetta, intuitiota ja uskoa, tai niiden erilaisia yhdistelmiä. Empiirisessä tutkimuksessa lähtökohtana voidaan pitää sitä, että kokemus on muodostunut tutkittavien henkilöiden omasta elämästä. Kokemusta tutkittaessa ei ole tarpeen olettaa, että tutkijalla olisi etukäteen minäänlaista tietoa tai oletuksia tutkittavien kokemusten laadusta. Päinvastoin, kokemusta tutkittaessa tutkijalta vaaditaan malttia siinä, että hän ei kiirehdi heti aluksi ymmärtämään tutkittavien kokemusta ja ikään kuin pyri suoraan pääsemään tutkittavien ”pään sisälle” heti tutkimuksen teon alkuvaiheessa. (Perttula 2005, 136-137.)

Kokemusta ei ole mahdollista tutkia, mikäli tutkittava henkilö ei kuvaa kokemustaan tutkijalle jollakin tapaa. Elämyksellisessä muodossaan kokemuksia on mahdoton tutkia empiirisesti. On kuitenkin tärkeää huomioida, että vaikka tutkija käsittelee kokemuksia jollakin tavoin kerronnallisessa muodossa, ei hän ole kiinnostunut tästä kerronnasta tai sen muodoista, vaan

kokemuksesta niiden sisällä. Käytettiin tutkimuksen tekoon minkäläistä menetelmää tahansa, se ei kuitenkaan avaa tutkijalle minkäänlaista suoraa väylää tutkittavien henkilöiden tajuntaan ja tätä kautta kokemuksiin. On tärkeää muistaa, että myös tutkijan ymmärrys perustuu hänen omaan kokemukseensa. Tutkittava kohde ja sen ymmärtäminen ilmenee tutkimuksessa aina tutkijan oman kokemuksen kautta. Kokemuksen tutkimuksen edellytyksenä on, että tutkija mieltää itsensä samalla tavoin kokevaksi yksilöksi, kuin tutkittavakin on. Tutkijan on ymmärrettävä myös, että hänen oma kokeva ominaislaatunsa on tutkimuksellisen ymmärryksen edellytys. Tutkimustyö perustuu tutkijan kokemukselliseen tulkintaan aineistosta ja on näin ollen aina subjektiivista luonteeltaan. Tutkiessaan aineistoa tutkijan tehtävänä on ikään kuin elää uudelleen tutkittavan henkilön kokemus. Tämän jälkeen hänen on löydettävä kokemuksen kuvaamiseksi sopiva kirjallinen muoto, jolla hän parhaiten pystyy kuvaamaan aineistoa (Perttula 2005, 143-147.)

5 Tutkimustulokset

Tässä tutkimuksessa tulosten esittely on jaettu kolmeen eri osaan: Ensin tuloksia peilataan muihin tutkimustuloksiin, joita aiheesta on saatu viime vuosina. Seuraavaksi tutkimustuloksia käsitellään Kohtaamistaitteen perusteiden kautta ja kolmannessa osassa tulokset kerätään yhteen eri teemoista yhden osallistujan henkilökohtaisen prosessin kuvaukseksi. Näin on toimittu, koska muuten aineiston kuvaus on vaarassa jäädä sirpaleiseksi ja sen kokonaisuuden kuvausta yhden henkilön kohdalla ei välttämättä saavuteta lainkaan. Tällöin osa aineiston antamista tuloksista voi jäädä saavuttamatta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 143-143).

Tässä luvussa esitellään tutkimuksesta saatuja tuloksia teemoittain, kunnes ne kolmannessa osassa yhdistetään henkilöittäin. Aineiston jakaminen eri teemoihin ei ollut kaikilta osin helppoa ja joissakin kohdissa oli vaikeaa määrittää, mihin teemaan saatu vastaus tulisi luokitella. Joiltakin osin teemoissa havaittiin myös päällekkäisyyttä ja niiden raja ei aina ollut yksiselitteinen. Tämä näkyi etenkin siinä, miten ryhmäläiset olivat kokeneet taidetyöskentelyn ja ryhmän vaikutukset. Vastauksissa nämä kaksi aihetta kulkevat usein puheessa sekaisin ja limittein. Näytä kahta teemaa on luultavasti vaikeaa erottaa myös siksi että ne kietoutuvat toisiinsa hyvin tiiviisti Kohtaamistaitteessa, eikä toista voi olla ilman toista.

Yhdellä neljästä haastatellusta henkilöstä oli puhetta vaikeuttava sairaus; tästä syystä hänen tukenaan haastattelussa oli mukana läheinen ihminen. Aineistoa käsiteltäessä on kuitenkin pyritty huomioimaan nimenomaan haastateltavan itsensä kokemukset eikä mukana olleen läheisen. Tässä kohdassa on jouduttu siis käyttämään jossain määrin enemmän tutkijan omaa tulkintaa siitä, mitä haastateltava todella tarkoittaa kuin muiden haastateltavien kohdalla. Hänen kohdallaan aineisto on myös jäänyt selkeästi muita haastateltavia köyhemmäksi ja suppeammaksi. Kaikki neljä haastateltavaa tuovat myös haastatteluissa esiin sen, että eivät muista

haastatteluhetkellä enää kaikkia ryhmän tapahtumia tai kaikkea sitä mitä ovat vastanneet aikaisemmassa haastattelussa. Useassa kohdassa kolme haastateltavaa kertoo kokemuksestaan, että heidän muistinsa on heikentynyt. Haastattelija kuitenkin pyrki haastattelun edetessä muistuttamaan haastateltaville, esim. jonkin tietyn työskentelyn ja työskentelykerran, josta voidaan keskustella. Jokainen alaluku käsittelee yhdestä teemasta saatuja vastauksia. Vastaukset on purettu suorista sitaateista, jotka on teemoittain merkitty alla olevaan taulukoon. Taulukossa jokaiselle vastaajalle on annettu oma kirjain- vastaajien vastaukset kulkevat siis tunnuksilla A, B, C ja D. Näin säilytetään selvyys jokaisen vastaajan vastausten kokonaisuudesta aineiston jatko käsittelyä varten.

5.1 Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset taiteesta ja taidetyöskentelystä Kohtaamistaideryhmissä.

Kaksi haastateltavaa kuvasi omissa haastatteluissaan alkuun pääsemisen vaikeutta ja jännittämistä taidetyöskentelyssä. Toinen heistä oli kokenut työskentelyn hankalana loppuun asti, mutta ”tehneensä vaan” ja piti tätä itselleen positiivisena kokemuksena.

”...niin, mun oli ensin vaikea päästä alkuun ja loppuun saakka oli vaikeeta, mutta mä tein vaan, se oli hyvä juttu just siihen mun tilaan.”

Tässä kohdin hän viittaa myös omaan henkiseen tilaansa- tarkoittaen ilmeisesti aikaisemmin kokemaansa läheisen menettämistä. Toinen heistä koki jännityksen ja ”kankeuden” helpottaneen ryhmän edetessä. Hän kuvaa myös, että tuli rohkeammaksi työskentelyn suhteen kerta kerralta ja tekeminen muuttui tarkoitushakuisemmasta leikittelevämmäksi.

”...niin, kun tuli niinkun rohkeemmaks jotenkin, ettei ajatellutkaan enää, että tota tästä täytyis tulla joku taulu, vaan sai niitten värien kanssa niinkun leikitellä tavallaan.”

Kaksi haastateltavaa kertoo syventyneensä työskentelyyn niin että muu on unohtunut. He molemmat kuvasivat unohtaneensa itsensä työskennellessään töidensä parissa Kohtaamistaideryhmissä.

”Se tarkoittaa sitä että, unohtaa koko oman itsensä, kun ei ole ainaakaan...(mieltii) kun ei ole särkyjä.”

Kolmas haastateltava kertoo yllättyneensä kokemuksen syvällisyydestä kertomalla, kuinka ”syvältä otti, ei jäänyt pinnalle”. Osallistavan taidetyöskentelyn vaikutuksena ikäihmisillä on mahdollista, niin että hyvinvoinnin ja osallisuuden tunne lisääntyvät. Myös samankaltaisia kokemuksia toimintaan syventymiseen ja omien vaivojen, oman itsen unohtamisesta, kuvataan McLeanin tutkimuskatsauksessa. Tutkimuskatsauksen mukaan taidetoiminnalla voi olla

positiivinen vaikutus esimerkiksi ikäihmisten itsetunnon ja itseluottamuksen lisääntymiseen. Lisäksi sillä on mahdollista vaikuttaa positiivisesti omana identiteetin ja minäkuvan rakentamiseen. (McLean 2011.)

Kolme haastateltavaa kertoo ryhmässä tehdyn työskentelyn olleen heille jotakin aivan uuden laista ja jotakin sellaista mitä he eivät osanneet etukäteen edes kuvitella olevan olemassa.

”Veri nousi poskille, ihan niin uutta kuin voi olla.”

He kuvaavat myös tehneensä jotakin mihin eivät välttämättä uskoneet etukäteen pystyvänsä. Yksi haastateltava kuvaa valmiin työn olleen jotain mihin hän ei olisi ikinä uskonut pystyvänsä.

”Sitä unohti muut ja ylittää ihan kun kattoo mitä siitä tuli, niin ei ois voinut kuvitellakaan, että osaa tehdä jotain..”

Toinen haastateltava kuvaa kokemusta näin:

”Että mä en ole koskaan kuvitellut että semmoista vois tehdä”.

Myös tällaisia samanlaisia kokemuksia kuvataan McLeanin tutkimusraportissa. Ikäihmiset olivat kokeneet pystyneensä ikään kuin ylittämään itsensä. He havaitsivat tekevänsä ja kokevansa asioita, joihin eivät etukäteen olettaneet pystyvänsä lainkaan (McLean 2011, 8.) Tämän lisäksi yksi haastateltava kertoo pitäneensä työskentelyn yllätyksellisestä luonteesta, jonka kertoo sopivan hänelle itselleen ja hänen luonteelleen hyvin.

”Siinä on oma suhtautumisensa semmoseen, niinkun yllättävään asiaan, että voi olla hirveen mukavaa...”

Kolme haastateltavaa kertoo työstä ja työskentelystä, joka heidän kokemuksensa mukaan meni pieleen- he eivät olleet tyytyväisiä lopputulokseen. Yksi haastateltava kuvaa tekemistä näin:

”Pää sanoo miltä pitää näyttää, mut käsi ei tottele.”

Osallistavassa taidetoiminnassa on mahdollista, että siihen osallistuvilla ikäihmisillä syntyy myös turhautumisen tunteita, kun heidän omat odotuksensa eivät välttämättä kohtaa omien kykyjen kanssa (McLean 2011, 3, 36.). Kaksi heistä kertoo yhdestä yksittäisestä työstä, kolmas ei ole tyytyväinen yhteenkään tekemäänsä työhön. Tältä haastateltavalta haastattelija myös kysyy: Onko hän tehnyt aikaisemmin paljon taidetta, johon haastateltava vastaa myöntävästä. Haastattelija tiedustelee seuraavaksi, onko ryhmässä tullut tunne, että vieläkin osaa, johon haastateltava vastaa: ei. Vastauksista voinee päätellä, että taiteen tekeminen ryhmässä ei ole

ollut tällä henkilölle positiivinen kokemus. Kysyttäessä arvosanaa ryhmästä, asteikolla 4-10, hän antoi ryhmälle arvosanaksi 4. Muut kaksi haastateltavaa kertovat työstä joka onnistui, ja johon he kokivat olevansa tyytyväisiä.

”mulla on se siellä kotona ja se on ihan nätti.”

Tähän liittyen he kuvaavat miten työnsä tekivät. Neljäs haastateltava ei kuvaa suoraan yhtään tekemäänsä työtä mutta kokee, että on silti vähän oppinut jotain pientä tekemisestä.

”Kun ei sitä aikaisemmin osannut, ni nyt sitä etsii, sitä jos vaikka ja sitä huomaa että jotenkin kumminkin vähän..”

Yksi haastateltava kertoo, että hänellä on ryhmässä tehty työ kotonaan esillä ja hän pitää sitä ”ihan nättinä”. Yksi haastateltava kuvaa myös kokemustaan toisen ryhmäläisen työstä ja kuinka koki sen katselun miellyttävänä kokemuksena.

”Se oli kaikki niinkun sellaista raikasta ja miellyttävää. Mä muistan sen oikein hyvin, ihan silmissäni.”

Osallistavan taidetyöskentelyn, on havaittu useissa tutkimuksissa voivan vaikuttaa ikäihmisen itsetuntoon positiivisesti. Luottamus omiin kykyihin ja toimintaedellytyksiin voi kasvaa, Työskentelyn kautta on myös mahdollista oppia näkemään lisää oman toiminnan vahvuuksia (McLean 2011, 4,23.)

Yksi haastateltava kertoi, että ryhmä ”auttoi näkemään paljon” ja hän haluaisi suositella sitä kaikille. Kaksi haastateltavaa kuvaa erilaista välineiden ja värien käyttöä työskentelyssä mielenkiintoisena ja miellyttävänä kokemuksena.

”Se oli hyvä työ ja sekin oli, kun oli semmonen kulho ja siellä oli värit, siellä pohjalla, se oli semmonen jännä.”

Kolmas haastateltava kuvasi kokemustaan työskentelystä:

”...että sitä ihan herää ja on lämpimät kädet.”

Hän piti myös ryhmää mielenkiintoisena kokemuksena, josta halusi ottaa kaiken mahdollisen irti. Hän myös piti ryhmästä saamiaan kokemuksia harvinaisina ”tavallisen ihmisen elämässä”.

5.2 Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset Kohtaamistaideryhmän vuorovaikutuksesta

Suurin osa kaikista ryhmää ja ryhmässä työskentelyä koskevista kommentteista oli positiivisia. Kaikki neljä haastateltavaa pitivät ryhmää hyvänä kokemuksena. Yksi haastateltava toi kuitenkin esiin myös huolensa siitä, miten tällainen pieni ryhmä voi vaikuttaa suuremmissa yhteisöissä negatiivisesti yhteishenkeen ja muodostaa ns. kuppikuntia. Toinen haastateltava taas oli sitä mieltä, että suuressa ryhmässä ei synny yhtä helposti samanlaista yhteishenkeä, jonka hän oli kokenut tässä pienemmässä ryhmässä syntyneen.

”...niin ei siitä ei tule semmosta porukkahenkeä semmosessa isossa.”

Kaksi haastateltavaa koki, että ryhmän edetessä tunnelma oli vapautuneempi verrattuna ryhmän alkuvaiheeseen.

”Sitten jotenkin meni luontevammin, sit kun kokoonnuttiin useampia kertoja.” ” Ensimmäiset kerrat se oli sellasta kankeeta ja virallista, mutta sitten jo moikattiin kaikki tuolla käytävillä jo.”

Yksi ryhmäläinen kertoi hänelle tärkeää olevan kuuluminen johonkin, eikä jää yksin.

”Niin että se, että kuuluu johonkin. Ei jää yksin sinne omaan asuntoon, yksin. Se on tärkeää”

Arvostuskierrosta haastateltavat kuvasivat miellyttävänä kokemuksena.

”Kaikki kunnioitti toisiaan, sillä tavalla että, kellekään ei ollut huonoa sanottavaa, kaikki oli hyvää.”

Kaksi haastateltavista kuvasi kokemusta, jolloin joku muu ryhmän jäsen tai ohjaaja oli löytänyt työstä jotakin muuta kuin mitä tekijä itse oli työssään nähnyt. Vaikka työ saattoi olla omasta mielestä epäonnistunut, ei se välttämättä ollut sitä jonkun toisen mielestä.

”Niin siinä kävi monelle, kävi sillä tavalla, toiset löysi jonkun semmoisen, mitä taiteilija ei ite osannut löytää.”

Yksi haastateltava kertoi uteliaana odottaneensa, millaisia kommentteja saa työstään.

”Olihan se tietysti ihan mielenkiintoista kuulla, että mitä se siin nyt näkee ja tuntee...”

Yksi haastateltava kuvasi tilannetta, jossa hän huomasi, että toisen tekemä työ oli helpompi nähdä hyvänä ja kauniina kuin oma työ. Kaksi haastateltavaa kuvaavat myös sitä, että kaikki

ryhmässä toisilta saatu palaute arvostuskierroksilla oli pelkästään hyvää. Kaksi muuta haastatettavaa kuvasivat ryhmässä vallinnutta mielipiteen vapautta ja kolmas tasa-arvoisuutta.

”Se oli sellaista sydämellistä ja sanonko, että ollaan kaikki tasaarvoisia.”

Jokainen sai sanoa oman mielipiteensä ja kaikkia kohdeltiin tasa-arvoisesti. Yksi osallistuja kertoi vielä, että ketään ei ryhmässä jätetty ulkopuolelle, vaan kaikki olivat mukana toiminnassa. Yksi haastatettava kertoo ryhmäkertojen loppuneen liiankin nopeasti ja kertoo ryhmään osallistumisen olleen hänelle parasta aikaa koko palvelukeskuksessa asumisen aikana.

”...ja väillä vaikka se loppui niinkun liian äkkiä se ilta, se oli oikeestaan parasta aikaa, mitä tässä talossa on ollu.”

Yhteenvetona voidaan todeta että, osallistujien kokemukset kiteytyvät sosiaalisesta osallisuuteen, arvostukseen ja ryhmässä vallinneeseen sydämelliseen ilmapiiriin. Yhdessä osallistujien kuvaamat kokemukset ryhmästä, muiden löytäminen, mielipiteen vapaus, tasa-arvoisuus ja sydämellisyys muodostavat ryhmään avoimen vuorovaikutuksen ja dialogisuuden. Myös McLeanin tutkimusraportin mukaan osallistavalla taidetyöskentelyllä on havaittu olevan sosiaalisuutta ja sosiaalista osallisuutta lisäävä vaikutus. Raportin mukaan taidetyöskentelyllä on myös syrjäytymistä ehkäiseviä vaikutuksia. (McLean 2011,4.) Myös Lewis, Tew, Ecclestone ja Spandler kuvaavat samanlaisia vaikutuksia omassa tutkimuksessaan (Lewis, Tew, Ecclestone & Spandler 2016, 4-5.) Tutkimuksessa tarkastellaan erilaisia vastavuoroisuuden prosesseissa mielenterveyden ja mielenhyvinvoinnin näkökulmista, osallistavan taidetoiminnan ryhmissä. Osallistavassa taidetoiminnassa voi heidän mukaansa syntyä kyvykkyyksiä ja resursseja jotka tukevat mielen hyvinvointia. Sosiaalinen tuki, vastavuoroinen hyväksyntä ja jaettu toimijuus voivat olla merkityksellisiä kokemuksia yksilön mielenterveyden kannalta. (Lewis yms. 2016, 9-11.) Kaksi ryhmäläistä koki myös saaneensa ryhmästä tukea taidetyöskentelyyn. Molemmilla oli tarkoitus jatkaa taiteen tekemistä myös ryhmän ulkopuolella, mutta he kokivat sen haastavammaksi ilman ryhmän tukea.

Taideosallistumisella voidaan vaikuttaa positiivisesti sosiaalisen pääoman lisääntymiseen ja osallisuuden tunteen voimistumiseen. Tämä taas voi vaikuttaa henkilön fyysiseen terveyteen ja sen kokemiseen myönteisellä tavalla. Tähän on löydetty tutkimuksessa yhteys, mutta ei varsinaisesti syyseuraus suhdetta. (Gordon-Nesbitt 2015.)

5.3 Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemuksia taidetyöskentelyn vaikutuksesta heidän arkeensa.

Tässä teemassa vastauksia ja kuvaavaa ainestoa on vähemmän kuin kahdessa edellisessä teemassa. Vastaukset jäävät huomattavasti suppeammiksi kuin suoraan ryhmää ja työskentelyä

kuvaavassa aineistossa. Kolme vastaajista kokee vastauksien perusteella ryhmän vaikuttaneen heidän arkeensa jollakin tavalla positiivisesti.

”Antoihan se paljon, jos ajattelee tätä muuta tässä. Siis sanotaan nyt tätä meidän arkipäivän elämää...” ”Mulla oli ihan hyvä mieli sen tapahtuman jälkeen, ihan toista kuin se, että istuu kotona ja katsoo televisiota.”

Yhden haastatellun kokemus on negatiivissävytteinen; hän kokee olleensa ryhmässä huono. Tarkemman kuvauksen puutteessa vastaus jää kuitenkin vaille tarkempaa sisältö ja on mahdollista tietää, millä tavalla vastaaja kokee olleensa huono.

Yksi haastatelluista on kokenut elämässään, puoli vuotta ennen ryhmän alkua, suuren menetyksen, tyttären kuoleman. Hän kuvaa saaneensa ryhmästä suuren avun. Hän kuvaa ryhmän aikana pystyneensä unohtamaan surun ja pystyvänsä pysymään rauhallisempana, ilman suurta tunnekuohua.

”...niin mulle kävi, että mä unohdin sen suurimmaksi osaksi sen kaikkein kovimman ja eikä lankee siihen itsesääliin.”

Japanilaisen Clinical Artin vaikutusta postraumaattisen stressihäiriön hoidossa on tutkittu ja on todettu, että Clinical Artin avulla voidaan lievittää oireita sekä hoitaa sairautta. Se mahdollistaa traumaattisen muiston turvallisen läpikäymisen, sanattoman kommunikaation kautta. Clinical Artin avulla henkilö voi saada mahdollisuuden käsitellä traumaa niin, että hän kykenee kontrolloimaan traumaattisia muistoja. Traumaa on mahdollista käsitellä siirtämällä ajattelu nykyhetkeen ja keskittymällä tähän aikaan ja paikkaan tai siirtämällä ajatukset muihin aktiviteetteihin. Clinical Artin avulla voidaan vähentää myös negatiivisia tunteita. Clinical Art stimuloi oikeaa osaa aivoista, millä voidaan lievittää henkilön rauhattomuutta ja jännittyneisyyttä. (Kim 2014, 31-32.) Kertoessaan omasta kokemuksestaan traumaattisesta kokemuksesta toipuva haastateltava kuvaa omaa ryhmään osallistumistaan ja toimintaan paneutumistaan hyvin samankaltaisesti kuin mitä Clinical Art tutkimuksen tulokset kuvaavat postraumaattisen stressihäiriön hoidosta. Hän kuvaa uppoutuneensa työskentelyyn ja ryhmään niin, että on väillä kyennyt päästämään irti ikävistä ajatuksista ja ryhmän jälkeen kokenut mielensä taantuneen.

”ikävä on helpottanut. Se ettei tuu enää niitä kyyneleitä. Pysyy ihan rauhallisena, voi ihan tutun ja tuntemattoman kanssa puhua, ihan rauhallisesti.”

Kaksi haastateltavista kuvaa hyvän mielen tai energisen olon jatkuneen myös ryhmän jälkeen. Hyvä olo on jatkunut myös edelleen ryhmäkertojen päätyttyä kokonaan. Molemmat vastaajat kuvaavat ryhmän tuoneen arkeen jotain muuta, erilaista sisältöä. Toinen heistä kertoo myös muistelleensa ryhmää ryhmäkertojen jälkeen.

”Jatkuuhan se, ei se siihen katkea! Sehän jää tänne sisälle.”

Ryhmästä osallistujat kokivat saavansa hyvää mieltä, energisyyttä ja sisältöä arkeen. Tätä kautta ryhmä mahdollisesti vaikutti myös heidän omaan kokemukseensa terveydestä. Osallistavalla taiteella ja siinä mukana ololla on myös todettu tutkimuksessa olevan vaikutusta koettuun terveydentilaan yli 55-vuotiaalla. Yhdysvalloissa toteutetun poikkileikkaustutkimuksen mukaan henkilöt, jotka osallistuivat taiteen tekemiseen ja taidetapahtumiin ilmoittivat terveydentilansa paremmaksi fyysisen ja kognitiivisen toimintakyvyn osalta kuin ne jotka eivät tällaiseen toimintaan osallistuneet. Taiteen tekemiseen ja taidetapahtumiin osallistuvat ilmoittivat myös kärsivänsä vähemmän verenpaineen kohoamisesta. (Rajan & Rajan 2017, 27-29.) Myös Fancourtin mukaan kulttuuritapahtumiin osallistumisella on todettu olevan yhteys paremman terveydentilan kokemiseen. Hänen mukaansa taide ja kulttuuritoimintaan osallistuminen on yhdistetty myös pienempään kuoleman riskiin (Fancourt, 2018, 309).

Kaksi ryhmäläisistä pohtii myös taidetyöskentelyn jatkumista ja jatkamista ryhmän jälkeen, molemmat heistä kuvaavat kiinnostustaan työskentelyn jatkamiseen, mutta samalla tuovat esiin pohdinnan siitä, että taidetyöskentelyn jatkaminen, yksin ilman ryhmää ei välttämättä olekaan niin helppoa.

”Juu, mutta tässä tulee se kysymys että, ei siihen pystykään yksin, vaan porukassa.”

5.4 Ryhmään osallistuneiden ikäihmisten kokemukset läheisen kanssa työskentelystä Kohtaamistaideryhmässä ja suhteen muuttumisesta läheiseen

Tämän teeman osalta tutkimusaineisto jäi kaikkein suppeimmaksi. Tätä teemaa koskevat kommentit olivat myös kaikkein lyhimpiä. Tosin on huomioitava, että aineistosta löytyy paljonkin kuvausta läheisistä ihmisistä ja esimerkiksi siitä, mitä kaikkea vastaaja läheistensä kanssa on kokenut, mutta suoraan tähän teemaan liittyvää kuvausta se ei ole. Kaikki neljä haastateltavaa pitivät osallistumista Kohtaamistaideryhmään läheisen kanssa positiivisena kokemuksena. Kokemusta läheisen läsnäolosta ryhmässä pidettiin positiivisena, huolimatta siitä mikä oli haastateltavan mielipide ryhmästä muuten.

”No olihan se lämmittävä. Niin sellasta niinkun aattelee, niinkun omaa ikää ja hänen ja me yhdessä siinä sitten.”

Kaksi vastaajaa kuvasi suhdettaan läheiseen, joka ryhmässä oli heidän kanssaan, valmiiksi erittäin läheiseksi, eikä kokenut suhteen juuri muuttuneen ryhmässä. Yksi haastateltu koki olleensa/olevansa nyt enemmän tekemisissä läheisensä kanssa. Hän koki myös suhteen jollakin tavalla muuttuneen.

”No en mä osaa oikein sanoa, mutta se suhtautuminen on erilaista ja miniän kanssa ollaan enemmän tekemisissä...”

Kaksi haastateltavaa kuvasi myös sitä, miten läheinen oli kannustanut taidetyöskentelyyn. Kaikista tähän teemaan liittyvistä vastauksista välittyi hyvin positiivinen kuva läheisen kanssa ryhmään osallistumisesta ja tässä teemassa haastateltavat olivat kaikkein yksimielisimpiä. Toinen ryhmäläinen kuvaa myös saaneensa kannustusta ja välineitä taidetyöskentelyyn, ryhmään osallistuneelta läheiseltään mutta ei ole varma, miten työskentely onnistuu.

5.5 Tulosten kuvaus tutkimushenkilöittäin

Tässä luvussa tutkimusaineisto on jaettu haastateltavien kesken kunkin haastateltavan omaksi prosessiksi kerrallaan. Teemoittelu on kuitenkin säilytetty selvyuden vuoksi. Jokaisen tutkimushenkilön prosessia kuvaa oma taulukko. Taulukkoon oli aluksi koottu kaikki henkilön antamat teemoihin liittyvät kommentit. Näin oli mahdollista saada parempi käsitys yhden henkilön koko prosessista Kohtaamistaide ryhmässä. Analyysin seuraavassa vaiheessa kommentit tiivistettiin etsien keskeinen sisältö, suorista sitaateista. Kuitenkin on pyritty pitämään huolta siitä, että haastateltava tulee kuulluksi omana itsenään ja hänen tarkoittamansa asia tulee mahdollisimman suoraan ilmaistuna taulukossa. Jos haastateltava on maininnut saman asian useita kertoja haastattelussa, on kertojen määrä merkitty taulukossa kommenttiin perään sulkuihin. Tässä luvussa kuvataan asioita, jotka nousevat haastatteluissa kunkin haastateltavan kohdalla tärkeimmiksi. Tätä on pyritty havainnoimaan esimerkiksi sillä, että jostakin aiheesta on useita kommentteja tai että vastaukset eri teemoista linkittyvät yli teemojen yhteen. Tässä kohdassa on jouduttu käyttämään paljon tutkijan omaan näkemystä ja kokemusta Kohtaamistaiteesta

Taulukko 1. Henkilön A vastausten teemoittelu

Haastateltava A			
Kokemukset taidetyöskentelystä	Kokemukset ryhmästä	Vaikutukset ryhmän ulkopuolella	Vaikutus suhteessa läheiseen
Positiivinen kokemus taidetyöskentelystä	Koki ryhmässä olemisen mukavaksi	Koki saaneensa ryhmästä apua henkilökohtaisen kriisin käsittelyssä	Kokenut saaneensa läheiseltä tukea ryhmässä
Työskentelyssä alkuun pääsemisen vaikeutta	Koki muut ryhmäläiset mukaviksi	Koki unohtaneensa kriisinsä hetkeksi ryhmässä	Suhde läheiseen ollut ennestään hyvä, ei ole muuttunut ryhmässä
Koki työskentelyn auttaneen omassa henkilökohtaisessa kriisissä	Sosiaalisen kontaktin vapautuneen ryhmässä	Koki oman olonsa tasaantuneen ja rauhoittuneen ryhmän vaikutuksesta, suhteessa henkilökohtaiseen kriisiin	Läheinen kannustanut taideteen tekemiseen ryhmän jälkeenkin
Epäonnistumisen kokemus yhdessä työskentelyssä	Aluksi ryhmässä alkaneutta		
Pitää valmiista tekemästään työstä	Tutustui muihin ihmisiin ryhmässä	On päättänyt jatkaa taidetyöskentelyä	
Auttoi näkemään uutta	Pitää tärkeänä johonkin yhteisöön kuulumisen tunnetta (mainittu 2 kertaa)		
Haluaa suositella ryhmää muillekin	Arvostuskierroksella oli huomionnut toisilta saadun palautteen eron, omaan näkemykseen		
Koki ylittäneensä itsensä	Kokenut että kaikki ryhmässä kunnioittivat toisiaan.		
	Kokenut saaneensa ryhmästä vain hyvää palautetta		
	Aikoo jatkaa taidetyöskentelyä, mutta kokee sen vaikeana ilman ryhmää		
	Kokenut ryhmässä olemisen kantavana voimana		

Tämän henkilön A kokemuksessa painottuvat ryhmästä saatu tuki ja johonkin kuulumisen tunteen tärkeys. Tämän hän mainitsee itselleen tärkeänä useita kertoja. Lisäksi jokaisessa teemassa toistuvat hänen kohdallaan Kohtaamistaide ryhmästä saatu tuki ja apua henkilökohtaisesta kriisistä selviytymiseen. Henkilökohtaisen kriisin käsittely ja kokemus siitä, että ryhmä on auttanut haastateltavaa, kulkee läpi kaikkien teemojen. Hänen kohdallaan tämä teema toistuu selkeästi ylitse kaikkien muiden kokemusten tai ne ovat jotenkin yhteydessä tähän kokemukseen. Lisäksi lähes kaikki hänen kokemuksensa ryhmästä ovat hyvin positiivisia. Tämän haastateltavan kohdalla ryhmällä on selkeästi ollut suuri positiivinen merkitys hänen elämänsä laadulle.

Taulukko 2. Henkilön B vastausten teemoittelu

Haastateltava B			
Kokemukset taidetyöskentelystä	Kokemukset ryhmästä	Vaikutukset ryhmän ulkopuolella	Vaikutukset suhteessa läheiseen
Kuvaa itsensä ja särkyjen unohtumista, keskittyttyään työskentelyyn	Kuvaa kokemusta, miten oli saanut positiivista palautetta, työstään jota itse piti epäonnistuneena	Koki hyvän mielen tunteen ryhmän jälkeen, koki toiminnan positiivisena	Kokee ennen ryhmää saaneensa omaisilta painetta pärjätä elämässään paremmin
Kokenut vaikeutta lopputuloksen saamisessa halutun näköiseksi	Koki että ei ollut saanut ryhmässä negatiivista palautetta		Kuvaa suhteen muuttuneen jollakin tavalla
Kokee tulleen rohkeammaksi työskentelyssään ryhmän edetessä	Koki että toisten töiden katsominen oli positiivinen kokemus		Kertoo olevansa ryhmään osallistuneen omaisen kanssa ryhmän jälkeen enemmän tekemisissä
Kokee onnistuneensa työskentelyssä hyvin	Koki ryhmän muuttuneen luontevammaksi ryhmäkertojen edetessä		
Kokee epäonnistuneensa työskentelyssä (mainittu 2 kertaa)	Pelkäsi pienen ryhmän isossa yhteisössä aiheuttavan eripuraa (mainittu 2 kertaa)		
Kertoo pitäneensä työskentelyn yllätyksellisyydestä			
Kokee tehneensä jotakin aivan uutta			
Koki toisen ryhmäläisen työn katselun miellyttävänä			
Kuvaa työskentelynsä vapautuneen ryhmän kestäessä			
Kuvaa ajan nopeaa kulumista ryhmäkerroilla			

Haastateltavan B kokemus ryhmästä on yleisesti hyvin positiivinen. Hän kuvaa kokemustaan taidetyöskentelystä kaikkein laajimmin, kaikista teemoista. Taidetyöskentely on ollut hänelle

miellyttävä kokemus. Hän kuvaa myös epäluuloaan ryhmän vaikutuksesta suurempaan yhteisöön ennen ryhmän alkua. Tämän asian hän mainitsee haastattelussa kaksi kertaa - arvotukseksi kuitenkin jää onko hänen mielipiteensä asiasta edelleen sama, vai onko se muuttunut Kohtaamistaideryhmän kestäessä. Haastateltava B on ainoa haastateltavista, joka kokee ryhmän vaikuttaneen jotenkin suhteessa omaiseen. Hän kertoo myös kokemuksestaan tapaamiskertojen tihentymisestä läheisen kansa. Tarkempaa kuvaa suhteen muuttumisesta hän ei kuitenkaan anna. Haastateltava B kokee saaneensa ryhmästä ryhmäkertojen jälkeen hyvän mielen. Kohtaamistaideryhmään osallistuminen on ollut myös henkilölle B positiivinen kokemus. Hän kokee saaneensa ryhmään osallistumisesta miellyttäviä kokemuksia ja sisältöä elämäänsä ja vaihtelua arkeensa. Hänen kommentissaan ja kuvauksissaan tulee ilmi, että hän kokee mielen virkistyksen asiaksi jota kaipaa ja tarvitsee elämäänsä ja että ryhmästä hän on kokenut sitä saaneensa.

Taulukko 3. Henkilön C vastausten teemoittelu

Haastateltava C			
Kokemukset taidetyöskentelystä	Kokemukset ryhmästä	Vaikutukset ryhmän ulkopuolella	Vaikutukset suhteessa läheiseen
Koki vaikutuksen yllättävän syvällisenä	Kuvaa ryhmässä syntyneen kaikenlaisia mielipiteitä teoksista, sosiaalista kontaktia	Kokee energisen olon jatkuneen (mainittu 2 kertaa)	Kuvaa välejä läheiseen ennestään todella läheiseksi
Ihana elämys		Kertoo muistelevansa ryhmää	Koki taidetyöskentelyn läheisen kanssa ”lämmittävää”
Työskentely oli jotakin aivan uutta (mainittu 4 kertaa)	Koki ryhmässä sydämellisyyttä ja tasavertaisuutta	Kokee ryhmän antaneen hänelle paljon sisältöä	Kuvaa tilannetta jossa on ryhmässä hakenut apua läheiseltä
Herätti uteliaisuuden	Koki väsymyksen väistyneen ja kaikkien olleen ryhmässä mukana		
Iso ero arkipäivään	Odotti toisten kommentteja töistään uteliaana		
Kuvasi ajan kulun unohtuneen ryhmässä	Kokee ryhmän auttaneen työskentelyssä		
Koki käsiensä lämpiämisen ryhmän vaikutuksesta			
Kuvaa tarkkaa keskittymistään ryhmään			
Kuvaa yhden työn epäonnistuneen			
Kokee oppineensa ryhmässä taiteen tekemisestä			
Kokee saaneensa ryhmässä apua ohjaajilta			
On kiitollinen ryhmään pääsystä			

Haastateltavan C mainitsee haastattelussa neljä kertaa ryhmän työskentelyn olleen hänelle jotakin aivan uutta. Tämän kokemuksen hän kuvaa joka kerta hyvin positiiviseen sävyyn ja kertoo kommentteissaan olleensa utelias ryhmän suhteen. Muutoinkin haastateltavan C kommentit ja kokemukset ryhmästä ovat positiivisia; hän tuo myös esiin kiitollisuuden siitä, että

hänellä oli mahdollisuus päästä tällaiseen ryhmään. Vaikutuksista ryhmän ulkopuolella hän mainitsee kaksi kertaa energisen olon, jonka kokee myös jatkuneen ryhmän jälkeen. Hän kuvaa kokemustaan myös suoraan fyysisenä kokemuksena; käsien lämpiämisenä ja veren nousemisena poskiin. Lisäksi haastateltava kuvaa ryhmää lämmittävänä ja sydämellisenä kokemuksena ja kokee, että on saanut ryhmältä paljon. Haastateltava C kuvaa jopa kiitollisuuden tunnetta, jota tuntee tällaiseen ryhmään pääsystä ja tällaisten kokemusten saamisesta itselleen, vaikka kokee oman ikänsä jo korkeana. Haastateltava pitää itseään etuoikeutettuna, että pääsi ryhmään mukaan.

Taulukko 4. Henkilön D vastausten teemoittelu

Haastateltava D			
Kokemukset taidetyöskentelystä	Kokemukset ryhmästä	Vaikutukset ryhmän ulkopuolella	Vaikutukset suhteessa läheiseen
<p>Koki yhden työskentelyä kivana</p> <p>Piti värien valintaa tämän työn kohdalla helppona</p> <p>Ei halua osallistua tällaiseen ryhmään uudelleen</p> <p>Kokenut kynnyksen työskentelyyn</p> <p>Ei ole tuntenut ryhmässä onnistumisen kokemusta</p> <p>Ei pidä yhtään töistään onnistuneena</p> <p>Antaa ryhmälle arvosanan 4, ainakin taidetyöskentelyn osalta skaalalla 4-10.</p> <p>koki olleensa huono taidetyöskentelyssä</p>	<p>Koki toiset ryhmäläiset mukavana</p> <p>Koki arvostuskierroksen mukavana</p>		<p>Koki yhdessä ryhmään osallistumisen läheisen kanssa kivana asiana.</p>

Henkilön D kokemus Kohtaamistaideryhmästä ei ole yhtä positiivinen kuin muiden tutkimukseen osallistuneiden, pikemminkin päinvastoin. Hänen kohdallaan aineisto myös jäi kaikista

köyhimmäksi ja vastaukset olivat määrältään vähäisempiä ja suppeampia kuin muilla haastatelluilla, hänellä olleen puheen tuottamisen vaikeuden vuoksi. Myös läheisen läsnäolo haastatellutilanteessa saattoi sotkea vastauksia jonkin verran, vaikka alkuperäinen tarkoitus on ollut päinvastainen. Hänen kohdallaan on jouduttu tulkitsemaan vastauksia enemmän kuin muiden haastateltavien. Vastausten poikkeaminen muiden haastateltavien vastauksista ja erilainen kokemus ryhmästä tekee niistä kuitenkin merkittäviä tämän tutkimuksen kannalta. Hänen positiiviset kommenttinsa kuvaavat muita ryhmäläisiä ja ryhmään osallistunutta läheistä, sekä värien valintaa nimetyssä työskentelyssä. Taidetyöskentelyä tai omaa kokemustaan hän kuvaa vain negatiiviseksi. Hän tuo esiin, että ei ole halukas jatkossa osallistumaan uudelleen tällaiseen ryhmään, vaikka kokee läheisensä kanssa olon ryhmässä miellyttäväksi. Voidaan jopa päätellä, että ryhmä on vaikuttanut negatiivisesti tämän henkilön elämänlaatuun. Hän ei kuvaa saaneensa lainkaan mielihyvää työskentelystä tai onnistumisen kokemuksia ryhmässä työskentelystä.

5.6 Yhteenveto tuloksittain

Tässä luvussa kuvataan aineiston analyysia. Analyysi on tehty valittujen neljän teeman pohjalta; kustakin teemasta on nostettu alateemoja, jotka nousevat esiin jollakin lailla kaikkien haastateltavien kokemuksista. Näiden alateemojen avulla on kustakin teemasta luotu pääteema, jolla pyritään kuvaamaan koko teemasta saatua aineistoa ja ydinajatusta, joka tutkijalle on teemasta noussut tärkeimpänä asiana. Näin on mahdollista päästä lähemmäs aineiston tuottamaan ydinajatusta, ja pyrkiä koostamaan eri haastateltavien kokemuksia tiiviimpään muotoon. Teemat käydään läpi samassa järjestyksessä missä ne on esitetty aikaisemmin.

Teema 1. Kuvaa haastateltavien kokemusta ryhmän taidetyöskentelystä. Teeman pääteemaksi muodostui: Oman luovan prosessin käynnistyminen ja sen kautta mahdollisuus uuden sisällön ja ulottuvuuksien löytämiseen elämään taidetyöskentelyä välineenä käyttäen. Tässä kohdin on syytä huomioida, että kyseessä on mahdollisuus, joka ei kaikkien kohdalla toteutunut toivotulla tavalla. Tässä teemassa ensimmäiseksi alateemaksi muodostui, haastateltavien kokemus itsensä unohtamisesta, syvennyttäessä työskentelyyn. He kuvaavat kokemusta, joka vei mennessään ja sai unohtamaan kaiken muun. Toinen selkeä alateema muodostuu uudenlaisen asian kokemisesta, ja siitä miten haastateltavat olivat kokeneet positiivisena asiana työskentelyn yllätyksellisyyden. Tähän liittyy myös työn vaiheistuksen ja struktuurin hyväksi kokeminen. Haastateltavat kuvaavat kokeneensa miellyttävää jännitystä ennen työskentelyn alkua. Kolmanneksi alateemaksi nousee haastateltavien kokema itsensä ylittämisen tunne. He olivat kokeneet jälkepäin tehneensä jotakin, mihin eivät ennen ryhmää olisi uskoneet pystyvänsä. Neljäs teema muodostuu, osallistujien onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksista

taidetyöskentelyssä, molempia kokemuksia löytyi kaikilta osallistujilta, lukuun ottamatta yhtä, jolla oli työskentelystä vain epäonnistumisen kokemuksia.

Teema 2 kuvaa ryhmään osallistumisen kokemuksia ja sen pääteemaksi saatiin, sosiaalinen osallisuus joka muodostuu: Itsensä toisille näkyväksi tekemisen tärkeys ja itsensä tarpeelliseksi kokeminen sekä osallisuuden kokeminen. Itsensä kokeminen osaksi ryhmää. Tämä pääteema muodostuu kolmesta aineistosta selkeästi nousevasta alateemasta. Ensimmäinen alateema on kaikissa haastatteluissa esiin tuleva haastateltavien kokemus ryhmästä jollakin tavoin positiivisena kokemuksena. Muut ryhmäläiset ja ryhmässä muodostunut yhteishenki koetaan vahvasti positiivisena asiana. Toisena alateemana, palautteen antaminen ja saaminen koettiin myös tärkeänä ja tämä loi haastateltaviin kokemuksen siitä, että heidän mielipiteellään on tärkeä paikka ryhmässä, heidän osallistumisensa merkitys kasvaa heidän itsensä ulkopuolelle. Heille on syntynyt kokemus siitä, että he itse olivat tärkeä osa ryhmää ja omalta osaltaan vaikuttamassa myös toisten ryhmäläisten kokemukseen ja tukemiseen ryhmässä. Kolmanneksi teemaksi nousi, haastateltavien kuvaus oman mielipiteen kuuluville saamisen tärkeydestä. Tämä osaltaan lujittaa kokemusta siitä, että heillä on tärkeä ja tasa-arvoinen rooli ryhmässä, sen jäsenenä.

Teema 3 kuvaa haastateltavien kokemusta ryhmän vaikutuksista sen ulkopuolella. Sen pääteemaksi muodostui: Omaan arkeen voimien saaminen ja avaus omaan taidetyöskentelyn jatkamiseen. Tämä pääteema muodostui kolmesta alateemasta, jotka tästä aiheesta nousivat selkeimmin aineistosta. Ensimmäiseksi alateemaksi nousi omaan arkeen avun saaminen ja jakamisen lisääntyminen sekä energisemmän olon saavuttaminen, joka ryhmän jälkeen oli koettu. Toinen alateema muodostui haastateltavien kokemuksesta ryhmän tuottamasta uudesta sisällystä heidän elämässään. Ryhmän kautta he kokivat saaneensa lisää uutta mielenkiintoista ja mielekästä sisältöä elämäänsä. Kolmas alateema on selkeästi oman taidetyöskentelyn jatkaminen ryhmän jälkeen, ryhmä oli avannut tällaisen mahdollisuuden olemassaolon osallistujien mieliin. Se, miten he tätä mahdollisuutta käyttivät, ei kuitenkaan selviä aineistosta. Tässä teemassa on myös hyvä huomioda, että edellä kuvatun laisia kokemuksia ryhmästä saivat vain kolme haastateltua, yksi haastateltava ei ollut kokenut ryhmällä olleen minkäänlaisia tällaisia vaikutuksia elämäänsä. Hänen kohdallaan vaikutukset olivat enemmänkin negatiivisävytteisiä.

Teema 4. kuvaa haastateltavien kokemusta suhteessa omaiseen, joka ryhmään on hänen kanssaan osallistunut. Pääteemaksi tässä teemassa muodostui; Yhteisen mielekkään tekemisen kokemus ja jonkinlaisen tuen saamisen kokemus läheiseltä ihmiseltä. Tämäkin pääteema muodostuu aineistosta nostetuista alateemoista. Ensimmäinen hyvin selkeä alateemateema on, osallistujien kokemus jo ennen ryhmää olemassa olevasta hyvästä suhteesta läheiseen, joka ei ole ryhmän myötä muuttunut. Kaikki haastateltavat pitivät suhdettaan ryhmään osallistuvaan läheiseen jo valmiiksi hyvin läheisenä. Toisen alateeman muodostavat haastateltavien

positiiviset kokemukset läheisen kanssa yhdessä ryhmään osallistumisesta jota he pitävät poikkeuksetta hyvänä asiana. Yhteinen tekeminen koettiin mukavan yhteisenä toimintana, joka antoi tapaamisiin sisältöä. Kolmas alateema, muodostuu haastateltavien kertomuksista siitä, kuinka ovat saaneet kannustusta työskentelyynsä läheiseltä, joka Kohtaamistaideryhmässä tai sen ulkopuolella.

Tutkimuksessa etsittiin vastausta tutkimuksen pääteemaksi valikoituneeseen aiheeseen, Kohtaamistaideryhmän mahdollisesta vaikutuksesta ikäihmisten elämänlaatuun. Tutkimuksen tulosten mukaan Kohtaamistaideryhmään osallistuminen voi vaikuttaa monella tapaa ikäihmisten elämänlaatuun. Kohtaamistaideryhmä voi käynnistää henkilön oman luovan prosessin ja sen kautta mahdollistaa uuden sisällön ja ulottuvuuksien löytämiseen elämään, taidetyöskentelyä välineenä käyttäen. Tämä mahdollisuus ei kuitenkaan toteutunut kaikkien kohdalla, mihin vaikutti oletettavasti henkilön aikaisempi laaja kokemus taiteen tekemisestä. Oletettavaa on, että jos suhde taiteeseen on hyvin ammattimainen ennestään, ja työn jälki ei enää vastaa henkilön omaa vaatimustasoa, niin Kohtaamistaideryhmässä pyrkimyksenä olevat hyödyt jäävät osin tai kokonaan saavuttamatta. On kuitenkin huomioitava, että syy negatiiviseen kokemukseen Kohtaamistaideryhmän taidetyöskentelystä, on vain oletus, joka ei täysin tutkimusaineistosta selviä. Tältä osin Kohtaamistaideryhmän tulokseen siis vaikuttaa pitkälti henkilön aikaisempi suhde taiteeseen ja suhtautuminen tällaiseen työskentelymuotoon. Kohtaamistaideryhmän taidetyöskentely on hyvin strukturoitua ja vaikka se antaakin paljon mahdollisuuksia ja tilaa työskentelyyn, on se toisaalta tiukastikin rajattua. Ehkä tämä sovi sellaiselle henkilölle, joka on tottunut tekemään taidetta vähemmän strukturoidusti. Kohtaamistaidetyöskentelyn kautta ikäihmisellä on kuitenkin mahdollisuus löytää uutta sisältöä elämäänsä itse ryhmään osallistumalla, jolloin ryhmä tuo konkreettisesti uutta tekemistä ja sisältöä ikäihmisen elämään. Tämä uuden löytäminen voi myös jatkaa ryhmän ulkopuolella, omana taidetyöskentelynä ja myös uutena asennoitumisena omaan arkeen. Ryhmään osallistuminen voi parhaimmillaan avata portit asioiden näkemiseen uudesta näkökulmasta.

Toinen selkeästi elämänlaatuun vaikuttava tulos on ikäihmisten kokemus ryhmän vuorovaikutuksen vaikutuksista itseensä. Tämän tutkimuksen mukaan osallistujat kokivat ryhmässä tärkeänä itsensä toisille näkyväksi tekemisen, itsensä tarpeelliseksi kokeminen sekä osallisuuden kokemuksen. Nämä kaikki ovat hyvin tärkeitä ikäihmisen elämänlaadun kannalta. Nähdyn ja kuullun tuleminen on yksi ihmisen perustavista tarpeista ja sen positiivinen korostaminen voi vaikuttaa henkilön itsetuntoon merkittävästi. Tärkeää on myös johonkin yhteisöön tai ryhmään kuulumisen tunne, joka varmasti vähentää yksinäisyyden ja syrjäytymisen tuntemuksia. Kiinteästi kuulumisen johonkin tiettyyn yhteisöön myös mahdollistaa vilkkaamman sosiaalisen kanssakäymisen ryhmään kuuluvien välillä. Oman tarpeellisuuden kokeminen on myös ikäihmiselle, kuten kaikille muillekin, tärkeä kokemus. Se, että ihminen kokee olevansa tarpeellinen ja että häntä tarvitaan, voidaan nähdä liittyvän läheisesti kokemukseen elämän tarkoituksellisuudesta ja se on yksi elämänlaatua tuottavista perusasioista.

Tutkimuksessa tutkittiin myös sitä, miten Kohtaamistaideryhmään osallistuminen vaikutti osallistujien arkeen, ryhmän ulkopuolella. Omaan arkeen voimien saaminen ja avaus omaan taidetyöskentelyn jatkamiseen olivat osallistujien mukaan yhteinen kokemus, jonka kolme ryhmäläistä sai. Kohtaamistaideryhmään osallistuminen voi tämän tutkimuksen mukaan tuottaa siis lisää voimavaroja ikäihmisille heidän arkeensa. Myös taidetyöskentelyn jatkaminen ryhmän jälkeen oli osallistujien mielissä ja aikeissa; he olivat löytäneet alun tällaiselle uudelle kiinnostuksen kohteelle. Tämä tutkimus ei kuitenkaan kerro, jatkuiko taidetyöskentely ja missä määrin osallistujat sitä mahdollisesti jatkoivat. Taidetyöskentelyn kokemus on kuitenkin hyvin erilainen yksin vapaasti tehtynä kuin Kohtaamistaideryhmässä. Jonkinlainen avaus taiteeseen ja sen tekemiseen ryhmän kuitenkin nähtiin olevan.

Vanhuksen elämänlaatuun vaikuttaa kiinteästi myös hänen suhteensa läheisiin ihmisiin. Tämän tutkimuksen mukaan Kohtaamistaideryhmä ei juuri vaikuttanut jo ennestään hyviin suhteisiin läheisten kanssa. Ikäihmisten kokemusten mukaan kuitenkin tuen saamisen kokemus läheiseltä ihmiseltä ja yhteisen toiminnan mielekkyys nousivat esiin. Tulos on hyvin samanlainen Vanhustyön keskusliiton ohjaajien esiintuomien kokemusten kanssa. Voidaan siis pohtia, onko tarpeen saada aikaan suhteen muuttumista ikäihmisen ja läheisen välillä, etenkin jos suhde on ennestään hyvä. Kohtaamistaiteryhmän työskentelyllä voidaan kuitenkin mahdollistaa mielekäs yhteinen tekeminen ja sen kautta tuottaa osallistujille mielekkäitä toiminnallisia hetkiä läheisen ihmisen kanssa. Toiminnan kautta on ehkä myös mahdollista nähdä oma läheinen sekä ikäihminen, että omainen uudella tavalla. Toiminnallisessa ja luovassa prosessissa ihminen voi näyttää aivan uusia piirteitä ja osaamistaan aivan eri tavoin kuin arkipäivän tilanteissa. Keskinäiseen suhteeseen ikäihmisen ja hänen läheisensä kanssa voi siis löytyä kokonaan uusia ulottuvuuksia.

6 Eettisyys ja luotettavuus

Yleisesti erilaisilla taideinterventiolla ja -tutkimuksilla terveydenhuollon alueella on yksinomaan hyvää tarkoittava tarkoitus, niillä pyritään tuottamaan hyvinvointia osallistujille. Toisaalta voidaan kysyä, onko taideinterventiossa ja niistä tehdyissä tutkimuksissa todella otettu eettisiä näkökohtia huomioon, vai onko kyseessä vain esimerkiksi toiminta, jonka tarkoituksena on taata toiminnan jatkuminen. Ilman eettistä pohdintaa ja näkökulmia, on olemassa riski että voidaan jopa vahingoittaa osallistujia. Tärkeä osa, taideinterventioiden tutkimuksen etiikkaa, on eettisyys tutkijan käyttäytymisessä tutkittavia kohtaan. Tutkijan tulee kunnioittaa kaikkien osallistujien näkemyksiä ja kokemuksia, kulttuurisista yms. eroista riippumatta. Hänen tulee välttää kaikenlaista epätasa-arvoista kohtelua ja hänen on pystyttävä perustelemaan tekemänsä valinnat osallistujille. Luottamuksellisuus ja yksityisyys tulee säilyttää kaikissa olosuhteissa. Osallistujille tulee informoida mihin he ovat osallistumassa niin että he sen

myös ymmärtävät. Osallistujilla tulee myös olla oikeus päättää mihin he haluavat osallistua, tai eivät halua. (Fancour 2017, 259-261.)

Tärkeää on myös ohjaajan tai tutkijan pätevyys. Tutkijan on kyettävä säilyttämään korkea eettisyys omassa työssään. Tämä edellyttää eettisten ongelmien huomioimista ja käsittelyä, kun niitä tulee eteen. Tutkijan on hyvä myös olla tietoinen omasta rajallisuudestaan ja omista kyvyistään. Tämän tiedostaminen tuo tutkijalle myös mahdollisuuden kehittyä. Tutkijan tulee myös huomioida oman taustansa vaikutus tutkimukseen. Tutkijalla on vastuu huolehtia siitä, että tutkimuksella ei vahingoiteta ketään. Tutkijan tulee säilyttää tutkimustyössään rehellisyys, tarkkuus, läpinäkyvyys ja tasapuolisuus kollegoja, osallistujia ja koko yhteisöä kohtaan. Tähän liittyen tutkijan tulee välttää toisen osapuolen vaikuttaminen tutkimustulokseen. Tämän takia hän ei saa antaa omien henkilökohtaisten ystävyyssuhteidensa vaikuttaa tutkimuksen tuloksiin tai sen etenemiseen. (Fancourt, 2017, 262-263.)

Opinnäytetyössäni taattiin kaikkien haastateltavien anonyymisyys, eikä ryhmän tarkkaa koostumista tuoda julki, ettei osallistujien henkilöllisyys mahdollisesti paljastuisi tätä kautta. Tutkittavien oikeus pysyä nimettöminä on yksi tärkeä osa tutkimuksen tekemisen etiikkaa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 131). Tämän tutkimuksen tekemistä varten saatiin kaikki neljä haastattelua nauhoitteena ja kaksi haastattelua valmiiksi litteroituna. Loput kaksi haastattelua olen litteroinut itse. Tutkimuksessa on hyvä tuoda selkeästi ilmi mitkä osiot; haastattelut, litteroinnit yms. muu pohjatyö, on jonkun toisen tekemään ja mitkä olen puolestani tehnyt itse, näin on varmistettu hyvä tieteellinen käytäntö (Tuomi & Sarajärvi 2013, 133).

Opinnäytetyöni eettisyyden kannalta pidän hyvänä asiana sitä, että Kohtaamistaideryhmää on ohjannut eri henkilö ja haastattelut taas on tehnyt eri henkilö. Myös se, että itse en tunne haastateltavia henkilöitä ja että en ole ollut ryhmässä millään tavalla mukana, lujittaa käsitystäni siitä, että pystyn olemaan opinnäytetyöni ja aineiston käsittelyn suhteen mahdollisimman objektiivinen. Kohtaamistaideryhmä on käytettynä työskentelyn muotona minulle kuitenkin hyvin tuttu ja oma kokemukseni siitä on hyvin positiivinen. Tämä saattaa myös mahdollisesti vääristää käsitystäni haastattelussa annetusta palautteesta ryhmästä. On mahdollista, että katson tutkittavaa ainestoa liiaksi oman kokemukseni läpi. Tutkimuksen luotettavuutta arvioi-
dessa tulee aina pohtia myös tutkijan puolueettomuutta, tämän takia tutkijan tulee aina tuoda esiin omat kytköksensä ja omat arvonsa suhteessa tutkittavaan aiheeseen, tällä tavoin toimien voidaan lisätä tutkimuksen luotettavuutta ja läpinäkyvyyttä (Tuomi, Sarajärvi 2013, 133). Se, että en ole ollut haastattelutilanteessa mukana, enkä tunne haastateltavia, tuo suuremman mahdollisuuden jonkin sanotun asian käsittämiseen väärin tai jonkin sanotun merkityksen vääristymiselle. Myös nauhoitetun aineiston käytöllä on omat heikkoutensa: osassa nauhoituksia minulle on ollut yksinkertaisesti mahdotonta saada aivan varmasti selvää siitä, mitä haastateltava on sanonut.

Aineiston käsittely aloitettiin aineistona toimivien haastattelujen kuuntelulla. Kaksi haastattelua saatiin valmiiksi litteroituna, kaksi haastattelua litteroitiin itse. Kun tutkija itse litteroi aineistoa, hänen on mahdollista päästä aineistoon paremmin sisälle kuin suoraan litteroitua aineistoa lukemalla. Kaikki aineisto on myös järkevää purkaa, koska sen käsitteleminen sekä nauhoitteena että litteroituna voi muodostua todella hankalaksi. (Eskola 2015, 186.) Kun kaikki aineisto oli litteroitu, sitä luettiin useita kymmeniä kertoja merkiten samalla ylös mitä eri aiheita haastattelut käsittelevät. Laadullisessa tutkimuksessa on mahdollista edetä niin, että tutkija hakee ideoita ja näkökulmia tutkimukseensa siitä mitä aineisto kertoo. Tällaisessa tapauksessa kun kyse on aineistolähtöisestä tutkimuksesta, aineiston on tarkoitus vauhdittaa, ei latistaa tutkijan ajattelua. (Eskola 2015, 188.) Useiden lukukertojen aikana muodostettiin käsitys siitä, mistä aineistossa on kyse ja millaisia teemoja aineistoista nousee esiin. Tämän jälkeen aiheista valittiin neljä teemaa, joilla pyrittiin löytämään vastaus yhteen isoon pääteemaan. Seuraavaksi aineistosta merkittiin kaikki ne kohdat, teemoittelua hyväksi käyttäen, joissa valituista aiheista keskusteltiin. Suorat sitaatit taulukoitiin haastateltavan ja teeman mukaan. Teemoittelussa haastavaa oli eri aiheiden osittainen limittäisyys ja niiden jakaminen eri teemojen alle. Tässä kohdin jouduttiin käyttämään tutkijan omaa näkemystä ja kokemusta aiheesta. Toisaalta kaikki esiin tulleet kokemukset tulivat esiin jonkun teeman alla. Myös pohdittaessa sitä mitkä haastateltavien kommentit liittyivät teemaan ja mitä eivät, käytettiin tutkijan omaa näkemystä ja tietoa Kohtaamistaitteesta ja siihen liittyvistä asioista.

Jotta oli mahdollista saada käsitys myös kaikkien haastateltujen ikäihmisten henkilökohtaisesta prosessista ja vastausten kokonaisuudesta koottiin jokaiselle haastateltavalle oma taulukko, josta näkyivät vain hänen antamansa vastauksen. Myös näissä taulukoissa aineisto jaettiin teemoittain. Seuraavaksi teemat ja tutkijan ajatukset teeman alle ryhmitellyistä sitaateista yhdistettiin ja tässä vaiheessa aineistoa myös alettiin linkittää muihin aiheeseen liittyviin tutkimuksiin. Analyysi ja aineiston tulkinta eivät saa jäädä vaiheeseen, jossa mukana on vain tutkijan oma ajattelu ja aineistosta kerätty tieto- mukaan on tuotava kytkennät aikaisempiin tutkimuksiin ja teorioihin (Eskola 2015, 201). Tämän jälkeen suorista sitaateista muokattiin pelkistettyjä ilmaisuja, joissa kuitenkin pyrittiin säilyttämään suoran sitaatin sisältämä ajatus. Jos haastateltava mainitsi jonkin asian monta kertaa, se merkittiin taulukkoon vain yhden kerran, mutta ilmauksen alle laitettiin luku sen mukaan, montako kertaa henkilö oli maininnut kyseisen asian. Näiden kahden taulukon avulla aineisto saatiin järjestettyä niin, että oli mahdollista nähdä, millaisia vastauksia eri teemoihin oli saatu.

Tämän vaiheen jälkeen jokaisesta neljästä alateemasta valikoitiin 3-4 teemaa, jotka nousivat tutkittavasta aineistosta esiin selkeimmin. Näitä alateemoja käyttäen saatiin jokaiseen tutkimuskysymykseen muodostettua yksi pääteema, jonka tarkoituksena on antaa vastaus teemaa koskevaan tutkimuskysymykseen. Yhdessä kaikki neljä tutkimuskysymyksen vastaavaa teemaa myös muodostavat vastauksen tutkimuksen pääteemaan. Laadullisissa tutkimuksissa on usein ongelmana se, että teoria ja käytäntö jäävät kauas toisistaan. Laadullisessa tutkimuksessa on

harvoin aineistosta nostettavissa esiin niin selkeitä tuloksia, että ne voitaisiin esittää yksin ilman muita teorioita ja tutkimustuloksia. Toisaalta tutkimus on aina suhteessa aikaisempien tutkimusten ja teorioiden kanssa. (Eskola 2015, 188-189.) Myös tämän tutkimuksen tulokset jäisivät yksinään suppeiksi ja hatariksi ilman laajempien aikaisemmin tehtyjen tutkimusten tuloksia.

Tutkimuksen luotettavuus todentuu tutkimusprosessin selkeässä ja tarkassa kuvauksessa. Laadullisilla menetelmillä tehtyä tutkimusta voidaan pitää luotettavana, kun tutkijan tekemät tulokset ja hänelle muodostunut käsitys asiasta on sama kuin mitä se on aiheesta haastatelluilla henkilöillä. Yksi laadullisen tutkimuksen luotettavuuden mittari on tutkija itse ja hänen rehellisyytensä. Tutkimuksen arvioinnin kohteena laadullisessa tutkimuksessa ovat tutkijan tutkimuksessa tekemät teot, ratkaisut ja valinnat. Tutkijan tulee siis arvioida tutkimuksen luotettavuutta läpi koko tutkimuksen teon. Tutkimuksen lukijan on pystyttävä ymmärtämään tutkittu tieto samoin tutkijan kanssa. Tämä edellyttää tutkijalta hänen tutkimusprosessin aikana tekemiensä valintojen esiin tuomista ja perustelua. (Vilka, 2015,196-198.)

7 Pohdintaa

Erilaiset tutkimukset osoittavat, että taiteella ja taidetyöskentelyllä on mahdollista saada aikaan paljon positiivisia vaikutuksia ikäihmisten elämään. Taiteen käytöllä hoitotyössä voidaan myös vaikuttaa esimerkiksi lääkärikäyntien määrään ja lääkkeiden käyttöön vähentävästi kuten Davies, Knuimanin & Rosenbergin (2016) tutkimus osoittaa. Heidän mukaansa taiteen käytöllä voidaan vähentää terveydenhuollon kustannuksia lievien mielenterveysongelmien hoidossa käyttämällä taidetyöskentelyn menetelmiä ja taideryhmiä hyödyksi muun hoidon rinnalla. (Davies, Knuiman & Rosenberg 2016.) Taiteessa ja sen käytössä on myös edelleen paljon käyttämätöntä potentiaalia, jota ei hyödynnetä hoitoalalla edelleenkään niin hyvin kuin voitaisiin (Houni & Vuolasto 2018, 32-33). Koska taiteen ja erilaisten taidemenetelmien hyödyllisyydestä on jo olemassa paljon näyttöä kansainvälisesti niin erilaisten taiteen interventioiden ja kokeilujen kautta voisi olla mahdollista löytää uusia avauksia ja mahdollisuuksia taiteen käytölle niin vanhustyön kuin muidenkin sosiaali- ja terveysalan asiakasryhmien parissa. Näiden tutkiminen ja kehittäminen voisi antaa myös uutta tietoa taiteen käytöstä uusilla tavoilla. Vaikka tutkimusta osallistavista taiteen teon menetelmistä on tehty paljon, on Kohtaamistaidetta Suomessa tutkittu vielä vähän. Erilaisten Kohtaamistaideryhmien vaikutusten tutkiminen voisi tuoda uusia näkemyksiä myös Kohtaamistaidteen kehittämiseen menetelmänä.

Tietoa kohtaamistaidteen soveltuvuudesta erilaisille ryhmille tarvitaan lisää. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan Kohtaamistaidetyöskentelyllä ei oltu saatu aikaan toivottuja vaikutuksia kaikkien osallistujien osalta. Jatkossa olisikin ehkä tarpeen tutkia tarkemmin, mitkä seikat vaikuttavat taidetyöskentelyn kokemiseen. Myös se, millaiset ryhmät ja henkilöt hyötyvät

Kohtaamistaitteesta eniten, esimerkiksi suhteessa taiteen aikaisempaan harrastamattomuuteen tai harrastamiseen, voisi viedä Kohtaamistaidetta eteenpäin. Onko olemassa joitakin yhdistäviä tekijöitä niiden henkilöiden suhteen, jotka eniten hyötyvät tällaisista työskentelyn muodoista ja jotka eivät. Vaikuttaako tähän jokin tietty osa Kohtaamistaide työskentelyn rakenteessa ja onko se määriteltävissä?

Tässä tutkimuksessa jäi epäselväksi se, kuinka pitkälle Kohtaamistaideryhmään osallistumisen vaikutukset mahdollisesti kantavat? Arvoitukseksi jää myös se, jatkoivatko ryhmäläiset ryhmän innoittamana taidetyöskentelyä ja taiteen tekemistä omassa elämässään. Tämän tutkimuksen mukaan Kohtaamistaideryhmä toimi avauksena useamman ryhmäläisen taidetyöskentelylle, mutta se ei kerro miten työskentely jatkui vai jatkuiko mitenkään. Heidän esille tuomissaan kommenteissa työskentelyn jatkaminen koettiin haastavana. Ilman ryhmän tukea työskentely ei ollutkaan enää niin helppoa. Jatkossa voisi olla hyödyllistä tutkia kuinka pysyviä vaikutuksia Kohtaamistaide työskentelyllä ja ryhmään osallistumisella voidaan saada aikaan. Tässä kohdin olisi mielenkiintoista tietää miten ryhmäkertojen määrä ja ryhmän kesto mahdollisesti vaikuttavat ryhmäläisten kokemuksiin ja siihen kuinka kestäviä ryhmän vaikutukset voivat olla.

Yksi mielenkiintoinen lähtökohta olisi myös lähteä tekemään ja tutkimaan Kohtaamistaidetta kriisiytön näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa yksi osallistuja koki saaneensa ryhmästä suuren avun henkilökohtaiseen elämän kriisiinsä, vaikka ryhmää ei oltu suunnattu mitenkään erikseen tällaisen aiheen työstämiseen. Tätä mahdollisuutta käyttää Kohtaamistaidetta suoraan kriisi-työskentelyn välineenä voitaisiin tutkia enemmänkin. Varsinaisessa kriisiytössä ei Kohtaamistaidetta ole Suomessa käytetty mitenkään laajasti, ja tämän tutkimuksen tulosten mukaan sillä voisi olla paljon käyttöä juuri tällä alueella. Voisi olla myös mielekästä selvittää minkälainen ryhmä ja työskentely sopisivat parhaiten erilaisten elämän kriisien työstämiseen.

8 Näkökulmia tämän tutkimuksen hyödyntämiseen Vanhustyön keskusliitossa

Vanhustyön keskusliitossa työskentelevän kahden Kohtaamistaidetehojajajan on tarkoitus lähteä kehittämään Kohtaamistaidetyöskentelyä ja nimenomaan ikäpolvityöskentelyä. Tutkimuksen tuloksia voitaneen hyödyntää tässä kehittämistyössä. Tutkimuksen mukaan Kohtaamistaideryhmä voi toimia eräänlaisena avauksena taiteelle ja taidetyöskentelylle. Tutkimuksessa kävi ilmi, että useat osallistujat toivoivat jotenkin oman taidetyöskentelynsä jatkuvan. Vanhustyön keskusliitossa taas on saatu palautetta, jossa Kohtaamistaideryhmiin osallistujat ovat toivoneet jatkoa ryhmiin. Olisiko siis jatkossa mahdollista jotenkin huomioida taidetyöskentelyn jatkaminen ja jatkuminen jo ryhmän kestäessä. Ryhmien kestoja ja ryhmäkertojen määrää lie-nee myös syytä pohtia tältä pohjalta; mikä on mielekäs määrä kertoja, jotta voidaan edesauttaa taideprosessin etenemistä?

Tutkimuksen mukaan ikäihmiset kokivat saaneensa läheiseltään tukea taidetyöskentelyn jatkamiseen, mikä oli ollut heille miellyttävä kokemus ja tuonut mahdollisesti lisää uutta tekemistä vanhuksen ja läheisen väliseen kanssakäymiseen. Voitaisiinko tätä mahdollisuutta jotenkin lähteä työstämään eteenpäin? Taidetyöskentelyllä saavutettu uusi yhteinen tekeminen voitaisiin hyödyntää myös muissa yhteyksissä kuin itse ryhmissä. Olisiko mahdollista jotenkin antaa ideoita ja eväitä vanhusten ja läheisten yhteiseen tekemiseen myös kotiooloissa, ryhmän ulkopuolella. Voisiko tämä tapahtua osana ryhmässä tehtävää Kohtaamistaidetyöskentelyä vai voisiko sitä kehittää omana osuutenaan? Japanissa on myytävänä yksittäisiä taidepakkauksia, jotka sisältävät tarvikkeet ja ohjeet yhteen Clinical Art työskentelyyn, joka pakkauksen ostajan on mahdollista tehdä itsenäisesti ohjeita noudattamalla. Vanhustyön keskusliitto tuottaa paljon materiaalia jo nyt esimerkiksi erilaisien toimintojen ideointiin. Olisiko mahdollista jollakin tavalla tuottaa myös materiaalia evästykseksi omaan taidetyöskentelyyn tai vanhuksen ja läheisen yhteiseksi tekemiseksi.

Tutkimuksessa mukana ollut ryhmä koki ryhmään osallistumisen positiivisesti. Ryhmään osallistuminen lisäsi osallisuuden kokemusta ja myös osallistujien oman tarpeellisuuden kokemusta. Tämä on hyvin tärkeä ja merkityksellinen kokemus ihmiselle. Etenkin vanhuksen elämässä voi olla suuri merkitys sille, kokeeko hän enää itsenä tarpeelliseksi yhteiskunnassa. Kohtaamistaideryhmä voi lisätä vanhuksen tunnetta siitä, että hän vielä kykenee toimimaan ja on tärkeä osa kokonaisuutta. Tällainen normaalista arjesta poikkeava kanssakäyminen, mitä Kohtaamistaidetyöskentely on, voi auttaa osallistujia näkemään vanhan tutun läheisen myös jollakin lailla uudessa valossa. Vanhuksesta voi löytyä taitoja ja kykyjä joita hän ei edes itse tiennyt vielä omaavansa. Myös aivan uusia puolia voi paljastua ryhmässä tehtävien aivan uudenaisten työskentelyjen kautta. Kohtaamistaideryhmän kautta vanhus ja läheinen voivat siis nähdä toisensa uudella tavalla. Tämä tärkeä näkökulma kannattaa huomioida ikäpolvyrihmien työskentelyä suunniteltaessa. Ryhmien suunnittelussa ja tavoitteiden kartoittamisessa kannattaa ottaa huomioon ryhmän tuoma suuri voimavara sekä vanhuksen ja läheisen yhteistyön merkitys, koska niillä voi olla suuri vaikutus siihen, mitä henkilö kokee ryhmältä saavansa.

Jotta läheinen tai omainen osallistuisi vanhuksen kanssa yhdessä Kohtaamistaideryhmään, on heidän suhteensa oltava oletettavasti jollakin tavoin läheinen. Muutoin he eivät varmaankaan ryhmään hakeutuisi. Tämän tutkimuksen mukaan lähentymistä jo valmiiksi läheisissä suhteissa ei tapahtunut. Poikkeuksena yhden haastateltavan kuvaus suhteen muuttumisesta jotenkin, mutta hänen kuvauksestaan ei tarkoin selviä, miten hän kokee suhteen muuttuneen. Onkin ehkä mielekkäämpää ajatella, että ryhmän kautta vanhus ja hänen läheisensä saivat uutta mielekästä sisältöä yhdessäolonsa. Normaalista poikkeavien rutiinien rikkominen voi olla virkistävää kaikille osapuolille. Tämän tutkimuksen mukaan vanhukset kokivat saaneensa omaan elämäänsä lisää voimavaroja Kohtaamistaideryhmään osallistumalla. Voimavarojen kartuttaminen voisikin olla hyvä tavoite tällaisessa Kohtaamistaideryhmässä. Lisäksi se, miten vanhus

ja läheinen työskentelevät ryhmässä keskenään, on hyvä ottaa toiminnassa huomioon. Erilaisia työskentelyjä suunniteltaessa on hyvä ottaa huomioon, että vanhuksen ja läheisen suhteen kehittäminen ei välttämättä olisi niin tarkoituksellista, kuin yhteisen tekemisen ja ajan viettäminen.

On vielä tärkeä huomioida, että Kohtaamistaidetyöskentely ei välttämättä sovi kaikille. Osallistujille kannattaa kertoa mahdollisimman selvästi se, millaiseen ryhmään he ovat tulossa osallistumaan ja millainen on ryhmän strukturoitu rakenne. On ehkä hyödyksi kertoa jo ilmoitautumisvaiheessa, että jos työskentely ei tunnutkaan itselle sopivalta, on siitä mahdollisuus aina halutessaan vetäytyä. Ongelmaksi voi myös muodostua, jos vanhus ja hänen läheisensä kokevat Kohtaamistaideryhmän hyvin erilaisella tavalla. Tätä on syytä pohtia jo ryhmätoimintaa kehitettäessä sekä myös miettiä tapoja, miten tällaisissa tilanteissa toimitaan, jos sellaisia tulee eteen.

Toiminnan kehittämisen pohjaksi Vanhustyön keskusliiton työntekijöille päädyttiin esittämään seuraavia toimia. Kohtaamistaideryhmään tulevien ihmisten haastattelu, tai mulla tavoin tiedon jakaminen heille etukäteen, mitä on Kohtaamistaide ja mitä ryhmässä tehdään. Ryhmien tavoitteiden suunnittelussa kannattaa yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi nostaa voimavarojen lisääminen ikäihmisten ja heidän omaistensa arkeen, myös suunniteltaessa ryhmän taidetyöskentelyjä, kannattaa voimavarakeskeisyys huomioida. Jo ryhmien kestäessä kannattaa ryhmäläisiä valmistaa ryhmän päättymiseen ja siihen, miten he mahdollisesti voivat jatkaa taiteen tekemistä omassa arjessaan, ryhmän päätyttyä. Tätä tukemaan ikäihmisille ja heidän omaisilleen voitaisiin tuottaa ja sitten myös jakaa, info materiaalia oman taidetoiminnan tukemiseen ja ideoita miten toimintaa voisi jatkaa myös itsenäisesti. Jonkinlainen tutkimus siitä miten toiminta ja sen jatkaminen itsenäisesti on Kohtaamistaideryhmään osallistujien kokemuksen mukaan sujunut olisi myös hyödyllistä tehdä. Tämän tutkimuksen tuottaman tiedon valossa Kohtaamistaide toiminta on kuitenkin selkeästi hyödyllistä toimintaa, jonka hyödyntämistä ja kehittämistä kannattaa jatkaa eteenpäin.

Lähteet

Painetut

Caven-Pöysä, O. 2014. Arvostuksen osoittaminen. Kohtaamistaide käsikirja ohjaajalle. Laurea julkaisut 22. Vantaa, Laurea-ammattikorkeakoulu.

Eskola, J. 2015 Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Valli, R & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. Uudistettu ja täydennetty painos. Juva. Bookwell, 185-206.

Eskola, J & Vastamäki, J. 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Valli, R & Aaltola, J. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1 metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. 4. Uudistettu ja täydennetty painos. Juva. Bookwell, 27-44.

Fancourt, D. 2017. Arts in health. Great Clarendon Street OX2 6DP, United Kingdom. Oxford University Press.

Fujiki, A. 2012. Clinical artist-koulutuksen opetussuunitelma Japanissa. Interdisciplinary Studies Journal. Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. 2 (1) Helsinki. Editaprint, 46-48.

Heimonen, K. 2013. Taiteesta toiseen taidelähtöisten menetelmien vaikutuksia. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 10. Kopio Niini.

Hirsjärvi, S. Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudamus Helsinki University Press. Helsinki. Yliopistopaino.

Holmikäri, J. Niiniö, H. & Pusa, T. 2016. Kohtaamistaide perhetyössä. Omaisten yhteiskunnallisia paikannuksia. Teoksessa Lindström, J. & Kumlander, K. (toim.) Omaisten yhteiskunnallisia paikannuksia ammattilaisen ja omaisten kokemina. Turenki. Laurea-ammattikorkeakoulu. 43-56.

Houni, P. & Vuolasto, J. 2018. Taiteessa on paljon käyttämätöntä potentiaalia. Lääkärilehti 1-2, 14.

Jokitalo, M-L. 2016. Taiteilija kehittäjänä, taiteelliset interventiot työssä. Taideyliopiston teatterikorkeakoulu. Helsinki. Nordprint.

Keto, T. 2012. Kohtaamistaide vanhustyössä - kokemuksia ja visioita. Interdisciplinary Studies Journal. Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. 2 (1) Helsinki. Editaprint, 51-60.

- Kim, S. 2014. Clinical Art Therapy for Post-traumatic Stress Disorder. Conf. Proceedings. 2014 Word congress of Art Therapy (WCAT) 6th BeSeTo Art Therapy Conference. Seol, Korea, 29-39.
- Kimura, S. Ohshiro, T. Musha, T. Kaneko, K. Nishida, K. & Sekine, K. 2009. Clinical Efficacy of Art Therapy. Japanese Journal of Society for Medikal and Biological Engineering.
- Laine, T. 2015. Miten kokemusta voidaan tutkia? Teoksessa Valli, R & Aaltola, J. (toim.) Ikku-noita tutkimusmetodeihin 2 näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. 4. uudistettu painos. Juva. Bookell, 29-51.
- Leinonen, A. & Koistinen, K. 2014. Taidetyöskentelyn ohjaaminen. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide käsikirja ohjaajalle. Laurea julkaisut. Turenki. Hansaprint, 48-53.
- Liikanen, H-L. 2007. Ikääntyneiden yksinäisyys taide- ja virikeryhmät psykososiaalisena kuntoutuksena. Geriatrisen kuntoutuksen tutkimus- ja kehittämishanke, tutkimusraportti 5. Gummerus.
- Liikanen, H-L. 2003. Taide kohtaa elämän Arts in Hospital -hanke ja kulttuuritoiminta itäsuomalaisien hoitoyksiköiden arjessa ja juhlassa. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.
- Musha, T. Kimura, S. Kaneko, K. Nishida, K. & Sekine, K. 2000. Emotion Spectrum Analysis Method (ESAM) for Monitoring the Effects of Art Therapy Applied on Demented Patients. CyberPsychology & Behavior. 3 (3) Liebert, Inc, 441-447.
- Niiniö, H. 2012. Kohtaamistaiteen historia. Interdisciplinary Studies Journal. Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. 2 (1) Helsinki. Editaprint, 85-94.
- Niiniö, H. & Homikari, J. 2014. Perhe ja yhteisö Kohtaamistaiteessa. Teoksessa Pusa, T. (toim.) Kohtaamistaide käsikirja ohjaajalle. Laurea Julkaisut 22. Vantaa, Laurea ammattikorkeakoulu, 26-29.
- Oshiro, T. 2012. Clinical Art in the Light Of Research Findings. Interdisciplinary Studies Journal. Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. 2 (1) Helsinki. Editaprint, 44-45
- Perttula, J. 2005 Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteen-teoria. Teoksessa Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.) Kokemuksen tutkimus Merkitys - tulkinta -ymmärtäminen. Tartu. Guttenberg AS, 115-162.
- Pusa, T. 2012a. Harmaa taide taiteen ja vanhuuden merkityssuhteista. Helsinki. Unigrafia.

Pusa, T. 2012b. Taiteinen tieto. Taide tietämisenä ihmisten välillä. *Interdisciplinary Studies Journal*. Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. 2 (1) Helsinki. Editaprint, 49-50.

Rankanen, M. 2012. Taiteen ja terapian vuoropuhelu. *Interdisciplinary Studies Journal*. Special Issue on Encounter Art Promoting Wellbeing Kohtaamistaide hyvinvointia edistämässä. 2 (1) Helsinki. Editaprint, 32-43.

Rankanen, M. & Pusa, T. 2014. Taideterapia ja Kohtaamistaide suomessa. Teoksessa Pusa, T (toim.) Kohtaamistaide käsikirja ohjaajalle. Laurea julkaisut 22. Vantaa, Laurea ammattikorkeakoulu, 10-15.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällöin analyysi. 10. Uudistettu laitos. Vantaa. Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Uno, M. & Nishida, K. 2015. *Clinical Art, Cognitive Rehabilitation through Art Activities*. Tokio. SEIKO Printing.

Vilka, H. 2015. 4. Tutki ja kehitä. 4. Uudistettu painos. Juva. Bookwell.

Sähköiset

All-Party Parliamentary Group on Arts, Health and Wellbeing Inquiry Report. 2017. *Creative Health: The Arts for Health and Wellbeing*. Viitattu 1.3.2018. http://www.artshealthandwellbeing.org.uk/appginquiry/Publications/Creative_Health_Inquiry_Report_2017.pdf

Davies, C. Knuihan, M. & Rosenberg, M. 2016. The art of being mentally healthy: a study to quantify the relationship between recreational arts engagement and mental well-being in the general population. *BMC Public Health*; 16:15. Viitattu 12.12.2017.

<https://doi.org/10.1186/s12889-015-2672-7>

Daykin, N. Bryne, E. Soteriou, T. & O`Connor, S. 2008. *Building on the Evidence: Qualitative Research on the impact of Arts in Mental Health Care*. Final Report. Viitattu 12.4.2018.

https://www.ahsw.org.uk/userfiles/Research/MovingOnEval_Jan08.pdf

Erkinjuntti, T. Viramo, P. Rosenvall. Mini-mental state examination (MMSE). Suomen Muistitutkimusyksiköiden Asiantuntijaryhmä/Alzheimer-tutkimusseura. Viitattu 10.4.2018.

http://www.muistiasiantuntijat.fi/media-files/testit/MMSE_150210.pdf

- Gordon-Nesbitt, R. 2015. Exploring the Longitudinal Relationship Between Arts Engagement and Health. Manchester Metropolitan University. Manchester. Viitattu 5.2.2018. <http://arts-forhealth.org/research/artsengagementandhealth/ArtsEngagementandHealth.pdf>
- Laitinen, L. 2017. Näkökulmia taiteen ja kulttuurin terveysvaikutuksista. Sitra. Viitattu 31.3.2018. <https://www.sitra.fi/artikkelit/nakokulmia-taiteen-ja-kulttuurin-terveysvaikutuksiin/>
- Lewis, L. Tew, J. Ecclestone, K & Spandler, H. 2016. Mutuality, Wellbeing and Mental Health Recovery. Exploring the roles of creative arts adult community learning and participatory arts initiatives. Research briefing. University of Wolverhampton. Viitattu 5.2.2018. http://www.healthhumanities.org/cpmr_uploads/65b1382f208a126d241931a39d0f7437.pdf
- McLean, J. et. al. 2011. An Evidence Review of the Impact of Participatory Arts on Older People. Mental Health Foundation. Viitattu 6.2.2018. <https://baringfoundation.org.uk/wp-content/uploads/2011/04/EvidenceReview.pdf>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi. Luovat alat Suomen talouden ja työllisyyden vahvistajina -työryhmän raportti. Viitattu 23.2.2018. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79725/Luova%20talous%20ja%20aineettomat%20arvot_FINAL.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Rajan, B. & Rajan S. 2017. Staying engaged: health patterns of older Americans who participate in the arts, an analysis based on Health and Retirement Study. National Endowment for the Arts. Washington, DC. Viitattu 23.2.2018. https://www.arts.gov/sites/default/files/StayingEngaged_0917_0.pdf
- Seno, K. 2015. Art therapy tours enliven dementia patients and their caregivers. The Japan Times News. 3.11. Viitattu 1.3.2017. <http://www.japantimes.co.jp/news/2015/03/11/national/art-therapy-tours-enlived-dementia>
- Sosiaali- ja terveysministeriön raportti. 2015. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia toimintaohjelman 2010-2014 loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:17 Helsinki. Viitattu 5.1.2017. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70355/URN_ISBN_978-952-00-3578-5.pdf?sequence=1 http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70355/URN_ISBN_978-952-00-3578-5.pdf?sequence=1
- Staricoff, R. & Clift, S. 2011. Arts and Music in Healthcare: An overview of the medical literature: 2004-2011. Sdney De Haan, Research Centre for Arts and Health. Viitattu 16.4.2018. <http://www.lahf.org.uk/sites/default/files/Chelsea%20and%20Westminster%20Literature%20Review%20Staricoff%20and%20Clift%20FINAL.pdf>

Staricoff, R. 2004. Arts in health: a review of the medical literature. Arts Council England. Research report 36. London. Viitattu 16.4.2018. https://www.ahsw.org.uk/userfiles/Evidence/Arts_in_health- a_review_of_the_medical_literature.pdf

Liitteet

Liite 1: Taulukko 1. Henkilön A vastausten teemoittelu.....	32
Liite 2: Taulukko 2. Henkilön B vastausten teemoittelu.....	34
Liite 3: Taulukko 3. Henkilön C vastausten teemoittelu.....	36
Liite 4: Taulukko 4. Henkilön D vastausten teemoittelu.....	37

